

בנק ישראל
מחלקת המטבע

סקירה שנתית 2014

ירושלים, אב התשע"ה - אוגוסט 2015

זכויות היוצרים בפרסום זה שמורות לבנק ישראל.
הרוצים לצטט רשאים לעשות כן, בתנאי שיציינו את המקור.
במידה שיהיו תיקונים לסקירה, הם יתפרסמו באתר של בנק ישראל : www.bankisrael.org.il

סדר ועיצוב : יחידת ההוצאה לאור, בנק ישראל
נדפס בישראל
בדפוס העיר העתיקה, ירושלים

מס' קטלוגי 601867
www.bankisrael.org.il

דבר מנהל מחלקת המטבע

אני מתכבד להציג בפניכם את סקירת מחלקת המטבע לשנת 2014.

מחלקת המטבע בבנק ישראל פועלת על פי הסמכויות הקבועות בחוק בנק ישראל, והיא הגוף המוסמך היחיד להנפקת שטרות, מעות ומטבעות זיכרון ולהסדרתה של מערכת המזומנים. הלכה למעשה, מחלקת המטבע אחראית על הכסף המזומן במשק החל משלב התכנון של כמויות המזומן בהתאם לתחזית הביקוש, עבור דרך עיצובם, בחירתם ושילובם של סימני הביטחון והנפקתם של השטרות, המעות ומטבעות הזיכרון לציבור, וכלה בהסדרתה התפעולית של מערכת המזומנים.

הנתונים המוצגים בסקירה זו מעידים שהיקף מחזור המזומן במדינת ישראל ממשיך לגדול בכל שנה באופן עקבי, וזאת למרות זמינותם של אמצעי תשלום אלקטרוניים מתקדמים. יש להדגיש כי תפקידה של מחלקת המטבע הוא לתת מענה לביקוש בפועל למזומן בעתות שגרה ובחירום. לצד אספקת מזומנים בהתאם לביקוש פועלת המחלקה להגן על המטבע מפני זיופים ולשמור על איכות המחזור.

פעילותה הענפה של המחלקה מתבצעת על ידי אגף ההנפקה, אגף ניהול המזומנים ויחידת מטה, המופקדת על המדיניות, התכנון והבקרה. פעילות זו כוללת הטבעת מעות והדפסת שטרות בכמות ובאיכות הנדרשות על פי צורכי מחזור המזומן, תהליכי מיון וספירה של מאות מיליוני שטרות ומעות באמצעים טכנולוגיים מתקדמים, אחסונם בכספות לצורכי שגרה וחירום והפצתם למערכת הבנקאית, כדי שיוכלו לשמש את הציבור. המחלקה אחראית לשילובם של סימני ביטחון מתקדמים בשטרות, גיבוש קריטריונים לאיכות המזומנים ובקרות עליהם, הדרכה בהפעלת מרכזי המזומנים של התאגידים הבנקאיים ופיקוח עליהם, הסברה לציבור ופעולות למניעת זיופים, בשיתוף עם משטרת ישראל וגורמים נוספים.

השקת שטר 50 השקלים החדש בשנה החולפת היא אבן דרך חשובה בפרויקט סדרת השטרות החדשה שמובילה מחלקת המטבע, וזכתה לסיקור נרחב. ביום כ"א באלול תשע"ד, 16 בספטמבר 2014, הונסו שטר 50 השקלים החדש למחזור, לאחר שעיצובו הסופי אושר ע"י הוועדה לתכנון שטרי כסף, מעות ומטבעות זיכרון בראשות כבוד השופט בדימוס יעקב טירקל, נגיד בנק ישראל, המועצה המנהלית וממשלת ישראל. טרם ההשקה הושלמה שורה ארוכה של תהליכים מקדימים בהיבט ההנפקה ובהיבט ההיערכות הסברתית והתפעולית. תהליכים אלו כוללים תכנון ועיצוב של השטר וסימני הביטחון השלובים בו, ייצור השטר, בקרות איכות קפדניות וכן היערכות הסברתית ותפעולית בבנק ישראל ובמשק בכללותו. בזכות ההיערכות המוקדמת היסודית במישור התפעולי, תהליך כניסתו למחזור של השטר החדש בעריך 50 ש"ח עבר בהצלחה, החלפתו מתנהלת באופן שוטף, ונכון לסוף יולי 2015 כ-70% משטרות אלה שייכים לסדרה החדשה.

הכנסת שטר חדש למחזור היא שינוי המצריך הכנה והסתגלות של הציבור. בתקופת הכנסתו חשובה במיוחד המודעות לנושא סימני הביטחון בשטרות, כי סביר שזייפנים ינסו לנצל את חוסר ההיכרות של הציבור עם מאפייני השטר החדש להפצה עבריינית של תצלומי שטרות וזיופים בכלל. הואיל ומדובר בתופעה מוכרת בכל העולם, פעלה מחלקת המטבע כדי לספק לציבור מבעוד מועד את הכלים והאמצעים להכרת השטר החדש וסימני הביטחון המשולבים בו. זאת באמצעות עלוני הסברה במגוון שפות, מידע נרחב באתר www.newbanknotes.org.il ואפליקציה סלולרית. סימני הביטחון שעל

גבי השטרות החדשים בולטים וברורים. הם נועדו להקשות על זייפנים ולסייע לציבור לזהות שטרות מקוריים. מידע על סימני הביטחון מצוי בסקירה זו. אנו ממליצים לציבור להיעזר במגוון סימני הביטחון המתקדמים כדי לוודא שהשטרות שבידיו מקוריים.

מחלקת המטבע ממשיכה לקדם את פרויקט סדרת השטרות החדשה, ונערכת לקראת השקתם של יתר העריכים בשנים הקרובות. נוסף על כך פעלה המחלקה במהלך 2014 לניסוח כללים מסדירים בתחום המטבע בהתאם לחוק בנק ישראל. כללים אלה נכנסו לתוקף שישים יום לאחר פרסומם ב-21 ביוני 2015.

הסקירה שלפניכם כוללת מידע נרחב ומפורט על פעילות המחלקה בשנה החולפת. מידע נוסף מצוי באתר האינטרנט <http://www.boi.org.il/he/currency>. בנק ישראל מייחס חשיבות רבה להידוק הקשר עם הציבור ולהגברת המודעות לתחום המטבע הן במישור העיוני - היכרות עם תולדות המטבע בישראל - והן במישור המעשי: צרכנות נבונה, הכרת סימני הביטחון שעל גבי השטרות ושימוש אחראי בשטרות ומטבעות.

אילן שטיינר

מנהל מחלקת המטבע

תוכן העניינים

7.....	א. הגדרות.....
7.....	ב. תפקידיה של מחלקת המטבע.....
10.....	תיבה 1: כללי בנק ישראל (שירותים בתחום המטבע).....
12.....	תיבה 2: השטר הראשון בסדרת השטרות החדשה
17.....	ג. מחזור המטבע.....
17.....	1. המחזור
20.....	2. מחזור השטרות
25.....	3. מחזור המעות.....
27.....	ד. השינויים שחלו בשטרות ובמעות שבמחזור.....
27.....	ה. זיוף שטרות ומעות
27.....	1. פעולות למניעת זיופים ולאיתור כסף מזויף.....
29.....	2. כיצד נזהה שטר אותנטי מסדרה ב' של השקל החדש?.....
	תיבה 3: הנחיותיה של מחלקת המטבע בדבר שימוש בתצלומי מעות ושטרות או
30.....	בתואמי שטרות.....
31.....	תיבה 4: כללי בנק ישראל בנוגע למטבע פגום.....
34.....	תיבה 5: השחתת מטבע
34.....	ו. מטבעות זיכרון
43.....	ז. הוועדה לתכנון שטרי כסף, מעות ומטבעות זיכרון.....
43.....	1. הרכב הוועדה.....
43.....	2. פעילות הוועדה בשנת 2014.....
44.....	נספח: לוחות סטטיסטיים.....

א. הגדרות

מחזור המטבע: השטרות והמעות שבידי הציבור ובקופות התאגידים הבנקאיים.

מחזור השטרות/המעות: השטרות/המעות שבידי הציבור ובקופות התאגידים הבנקאיים.

M1 - אמצעי התשלום במשק: המזומנים (השטרות והמעות) שבידי הציבור בתוספת חשבונות העו"ש בתאגידים הבנקאיים.

הביקוש: השינוי במספר השטרות והמעות שבמחזור כתוצאה מההפרש בין המשיכות של שטרות ומעות מבנק ישראל לבין ההפקדות בו.

הבלאי: מספר השטרות הבלויים שיוצאים מהמחזור בתהליך הספירה והמיון של השטרות המופקדים בבנק ישראל. (במעט כמעט אין בלאי).

צריכת השטרות/המעות: הביקוש בתוספת הבלאי.

מרכזי מזומנים: מרכזים לתפעול מזומנים של התאגידים הבנקאיים ושל דואר ישראל. בנק ישראל הכיר בהם, ורק הם רשאים למשוך ממנו מזומנים ולהפקידם בו.

ב. תפקידיה של מחלקת המטבע

לבנק ישראל נתונה, על פי החוק, הסמכות הבלעדית להנפיק מטבע בישראל (שטרי כסף, מעות, מטבעות זיכרון ומטבעות מיוחדים). החוק קובע כי בנק ישראל ינפיק מטבע ויסדיר ויכוון את מערכת המטבע, במטרה להבטיח למשק אספקת מזומנים סדירה, בהתאם לעודפי הביקוש וההיצע. תפקיד זה כרוך במשימות ובפעולות בשלושה מישורים:

1. הנפקת שטרות, מעות ומטבעות זיכרון

עיצוב השטרות והמעות: נגיד בנק ישראל קובע, לאחר אישור המועצה המנהלית בבנק ישראל ואישור הממשלה, את עיצובם של השטרות, המעות ומטבעות הזיכרון. הנגיד נעזר בוועדה לתכנון שטרי כסף, מעות ומטבעות זיכרון - ועדה ציבורית שהוא ממנה, הבוחרת אילו הצעות עיצוב יוגשו לאישורו. בראשות הוועדה עומד כיום שופט בית המשפט העליון בדימוס יעקב טירקל.

הדפסת השטרות והטבעת המעות: מחלקת המטבע עורכת מכרזים ומזמינה את המלאי ממטבעות המעות ומבתי הדפוס המדפיסים את השטרות בהתאם לביקוש החזוי ובהתחשב בחיסכון בהוצאות הכרוכות בהחזקת המלאי ובכל הזמנה.

הנפקת מטבעות זיכרון: מאחר שבנק ישראל הוא המנפיק הבלעדי של הילך חוקי בישראל, הוא מנפיק בכל שנה גם מטבעות זיכרון ומטבעות לרגל אירועים מיוחדים. מטבעות אלה עשויים כסף או זהב, והחברה הישראלית למדליות ולמטבעות בע"מ משווקת אותם, על פי חוק, לציבור הרחב ולאספנים בארץ ובעולם.

2. תכנון ומדיניות

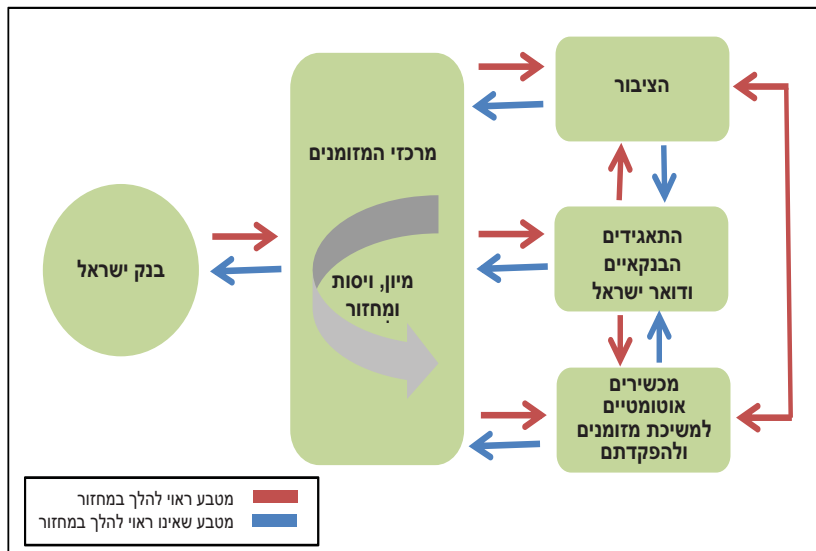
תכנון סולם העריכים: תכנון סולם עריכים מתאים של שטרות ומעות, שיאפשר לציבור ביצוע יעיל של עסקאות במזומן ויחסוך בהוצאות הנפקה.

תמהיל יעיל של העריכים במחזור: הסדרה והכוונה של מערכת המטבע כדי להבטיח תמהיל יעיל של העריכים במחזור.

הבטחת מלאי שיספק את הביקוש למטבע בעתות שגרה וחירום: מחלקת המטבע מתכננת את מלאי המזומנים, כך שיהיה ניתן לספק למחזור את הביקוש החזוי בכל עת ברמת ביטחון גבוהה, ובהתחשב בעלויות הכרוכות בהחזקת המלאי.

3. ניהול המזומנים

אספקת מזומנים למחזור: בנק ישראל מספק לציבור את המזומנים באמצעות מרכזי המזומנים של התאגידים הבנקאיים ודואר ישראל. גופים אלה מווסתים את עודפי היצע והביקוש של השטרות והמעות בינם לבין עצמם ועם לקוחותיהם, ומושכים מבנק ישראל רק את עודפי הביקוש. העודפים נגזרים מהמשיכות ומההפקדות של הציבור בסניפיהם.

פיקוח על איכות הכסף במחזור: בנק ישראל קובע לתאגידים הבנקאיים כללים לשמירה על איכות הכסף במחזור. בהתאם לכללים אלו סופרים וממיינים את השטרות והמעות שהציבור מפקיד במרכזי המזומנים, וכן בודקים את האותנטיות של הכסף ואת איכותו, באמצעות מכונות הספירה הייעודיות שמרכזי המזומנים רכשו ובנק ישראל אישר. (רשימת המכונות שקיבלו אישור מתפרסמת באתר האינטרנט של בנק ישראל <http://www.boi.org.il/he/Currency/PublicEnquiries>). בנק ישראל קבע תקן איכות, המגדיר מהו שטר באיכות ראויה/בלתי ראויה למחזור. התקן נועד להבטיח שהציבור

מחזיק תמיד שטרות באיכות ראוייה, וכן הוא נועד להשליט אחידות בהגדרת האיכות החלה על השטרות שמרכזי המזומנים ממחזרים. כדי לשפר את הרמה המקצועית במרכזי המזומנים הסמיכו בנק ישראל ומרכזי המזומנים נאמני מכונות - עובדים של מרכזי המזומנים שתפקידם לוודא כי המכונות פועלות על פי התקן. על מרכזי המזומנים חלה חובה להפקיד בבנק ישראל את השטרות והמעות שנמצא כי איכותם ירודה; הבנק גורס את השטרות, ואת המעות הוא מעביר להתכה.

אחסון של מלאי המזומנים לשגרה ולחירום: המחלקה מאחסנת את השטרות והמעות בכספות בנק ישראל, שומרת עליהם ומקיימת בקרה. וכל זאת על פי נהלים קפדניים של הובלה, שמירה, אחסון ובקרה.

4. פעילות נוספת של מחלקת המטבע

טיפול בזיופי מטבע: על פי החוק, רק משטרת ישראל מופקדת על המאבק בזיוף מטבע ועל האכיפה בתחום זה.

מחלקת המטבע פועלת לגילוי של כסף מזויף ולמניעת הפצתו בכמה מישורים: מעקב אחר הזיופים המהלכים בשוק, אפיונם והפצת המידע לגופים העוסקים במזומן; שדרוג סימני הביטחון המשולבים בשטרות והגברת המודעות להם באמצעות הדרכות ופרסומים; שיתוף פעולה עם המשטרה, התאגידים הבנקאיים והארגונים הבין-לאומיים הנאבקים בזיוף מטבע.

על התאגידים הבנקאיים חלה חובה לבדוק את האותנטיות של השטרות והמעות, לפני שהם ממחזרים אותם באמצעות הכספרים (טלרים) ובאמצעות המכשירים האוטומטיים למשיכת מזומנים.

מענה לפניות הציבור: מחלקת המטבע מקבלת מהציבור פניות רבות ומגוונות, ומהן עולה כי הציבור מעורב בתחום המזומנים ומתעניין בו. הדבר מתבטא בבקשות לקבלת מידע, בתגובות על הנפקת מעות ושטרות חדשים, בהצעות בעניין מטבע ובמודעות לפרטים המופיעים על גבי השטרות והמעות. בשנת 2014 נרשמו כ-368 פניות, שהגיעו בכתב - בדוא"ל או בדואר.

פניות בנושא המטבע ניתן לשלוח לכתובת: Contact_currency@boi.org.il

אתר האינטרנט של מחלקת המטבע: <http://www.boi.org.il/he/currency>

שירות לציבור: מחלקת המטבע מספקת לציבור שירותי פריטה וצירוף של מזומנים ושירותי החלפה של מטבעות ושטרות פגומים. שירותים אלה ניתנים בקופה של סניף בנק ישראל בירושלים, בימים א' עד ה' בין השעות 08:00 ו-13:00. (עדכונים לגבי שעות קבלת קהל מפורסמים באתר האינטרנט של מחלקת המטבע.) מספר הטלפון בקופה: 02-6552847.

תיבה 1

כללי בנק ישראל (שירותים בתחום המטבע) התשע"ה-2015

מתוקף חוק בנק ישראל פרסמה מחלקת המטבע ב-21 ביוני 2015 כללים בדבר שירותים בתחום המטבע. בכללים אלו נקבע כי הבנק ייתן לכל אזרח שירותי פריטה בהיקף שלא יעלה על 5,000 שקלים חדשים או 1,000 מעות לחודש, הנמוך שבהם. על כן הפקדת מטבע בהיקפים מסחריים תתבצע בתאגידי הבנקאיים, ויהא בכך כדי לסייע בוויסות ויעילות מערכת המטבע.

כללים אלו הם חלק מהסדרה כללית של מערכת המטבע. בעבר נהג הבנק להעניק בקופותיו שירותי פריטת מטבע לציבור הרחב, זאת בהתאם לסעיף 33(א) לחוק בנק ישראל התשי"ד-1954. חוק זה בוטל בשנת 2010, ובמקומו נחקק חוק חדש - חוק בנק ישראל התש"ע-2010. בו נאמר, בסעיף 46: "הנגיד, באישור המועצה, רשאי לקבוע בכללים אילו שירותים ייתן ביחס למטבע, לאילו גופים ובאילו תנאים, וכן עמלות שיגבה הבנק בשל שירותים אלה". לאחר כניסת החוק החדש לתוקף המשיך הבנק במתן שירותי פריטה לציבור ללא עלות וללא הגבלה. הלכה למעשה ניצלו את השירות בעיקר חברות, בעלי עסקים, עמותות וכיו"ב. מצב זה השית על הבנק תשומות גבוהות, וכן סיכון תפעולי, הנובע מהיקף המטבע המגיע ממקור לא מזוהה וללא בדיקה מקדמית, ובכך מעלה את הסיכון של קבלת מטבעות מזויפים. הבנק רואה בתקנות אלו חלק מהסדרה כללית של מערכת המטבע, בנקים מרכזיים בעולם בדרך כלל אינם נותנים שירות לציבור הרחב, למעט החלפת מעות או שטרות פגומים, וכן בעת החלפת סדרה של מעות או שטרות. בנק ישראל ימשיך לתת שירות זה, נוסף על פריטה, כאמור בכללים אלה.

כללי בנק ישראל (שירותים בתחום המטבע), התשע"ה-2015

בתוקף סמכותי לפי סעיף 46 לחוק בנק ישראל, התש"ע-2010, (להלן החוק) ובאישור המועצה המנהלית של בנק ישראל כמשמעותה בסימן ב' לפרק ד' לחוק, אני קובעת כללים אלה:

1	בכללים אלה - "לקוח" - מי מהציבור; "מטבע" - שטר או מעה שהנפיק הבנק למחזור ומשמש הילך חוקי לפי החוק; "עריך" - הערך הנקוב של מטבע; "פריטה" - מסירת שטר או מעה או צירוף של שניהם כנגד קבלת שטר או מעה או צירוף של שניהם בערך שווה לסכום הנקוב בהם.	הגדרות
2	הבנק ייתן שירותי פריטה בהיקף שלא יעלה על 5,000 שקלים חדשים או 1,000 מעות, הנמוך מביניהם, בכל חודש לכל לקוח.	שירותי פריטה
3	תחילתם של כללים אלה שישים יום לאחר יום פרסומם.	תחילה ותחולה

קרנית פלוג

נגידת בנק ישראל

סעיף 33(א) לחוק בנק ישראל התשי"ד-1954 קבע כי "המוסר לבנק סכום כסף במטבע זכאי לקבל תמורתו באותו סכום, וללא תשלום, שטרי כסף או מעות בעלי ערך נקוב ככל שידרוש המוסר...". בהתאם לאמור הבנק נהג להעניק שירותי פריטת מטבע בקופות הבנק לציבור הרחב.

החוק האמור בוטל בשנת 2010, ובמקומו נחקק חוק חדש - חוק בנק ישראל התש"ע-2010, ובו נקבע בסעיף 46 - "הנגיד באישור המועצה, רשאי לקבוע בכללים אילו שירותים ייתן הבנק ביחס למטבע, לאילו גופים ובאילו תנאים, וכן עמלות שיגבה הבנק בשל שירותים אלה".

השינוי בין סעיפי החוק ה"ישן" וה"חדש" הובהרו במסגרת דברי ההסבר לסעיף האמור: "...ביטול החובה שבסעיף 33 בחוק הקיים לתת לכל אדם שירותי פריטה, והחלפתם במתן סמכות לנגיד, באישור המועצה, לקבוע בכללים את השירותים שייתן הבנק ואת תנאיהם, לרבות העמלות שיגבו בעדם (סעיף 46)".

על אף שגם לאחר כניסת החוק החדש לתוקף המשיך הבנק במתן שירותי פריטה לציבור ללא עלות וללא הגבלה. לכן הלכה למעשה השירות מנוצל ברובו על ידי חברות, בעלי עסקים, עמותות וכיו"ב, המעמיסים על בנק ישראל, ובכך על הציבור כולו, את עלויות הספירה והתפעול של מטבע בהיקפים גדולים. יודגש כי מצב זה משית על הבנק תשומות גבוהות, וכן סיכון תפעולי הנובע מהיקף המטבע שמגיע ממקור לא מזוהה וללא בדיקה מקדמית, כפי שעושים התאגידים הבנקאיים, ובכך עולה הסיכון לקבלת מטבעות מזויפים. הבנק רואה בתקנות אלו חלק מהסדרה כללית של מערכת המטבע. על כן הפקדת מטבע בהיקפים מסחריים תבצע בתאגידים הבנקאיים, ובכך אלה יסייעו בוויסות מערכת המטבע ובייעולה. בנקים מרכזיים בעולם בדרך כלל אינם נותנים שירות לציבור הרחב למעט החלפת מעות או שטרות פגומים, וכן בעת החלפת סדרה של מעות או שטרות. שירות כאמור ימשיך בנק ישראל לתת נוסף על פריטה כאמור בכללים אלה.

הבנק מבקש כעת להסדיר את המשך מתן השירות כמתחייב לפי חוק בנק ישראל.

יודגש כי אין בכללים אלו כדי לגבור על הוראות סעיף 45(ב) לחוק, הקובע כי לאחר מתן צו ביטול לשטרי כסף "המוסר לבנק שטרי כסף או מעות שצו ביטול ניתן לגביהם, בתוך תקופה שנקבעה בצו הביטול, יהיה זכאי לקבל תמורת הילך חוקי שווה ערך".

סעיף 2

הבנק מבקש להגביל את היקף המזומן המובא לקופות הבנק. ההיקף האמור נקבע בשים לב לשירות שמוענק דווקא לציבור הרחב ומתכתב גם עם החלטות אחרות בדבר הפחתת השימוש במזומן.

ההיקף הקבוע בסעיף זה מאזן בין המשך השירות לציבור לבין התשומות המוטלות על הבנק בגין השירות האמור וכן הסיכונים והיכולת התפעולית של הבנק לספור, למיין ולאמת את מקור המטבע.

סעיף 3

מוצע כי התחולה תהיה שישים יום לאחר יום פרסום הכללים ברשומות, שכן כללים אלו פורסמו לציבור באתר המרשתת של בנק ישראל כך שהיה לציבור זמן מספק להיערך ליישומם.

תיבה 2

השטר הראשון בסדרת השטרות החדשה - השטר החדש של 50 ש"ח

בכ"א באלול התשע"ד, 16.09.14, הופץ לציבור השטר החדש של 50 ש"ח, הראשון בסדרת השטרות החדשה, והוכנס לקופות הבנקים המסחריים, מכשירים האוטומטיים למשיכת מזומנים וסניפי חברת הדואר.

השטר החדש של 50 ש"ח, ככל שטרות הסדרה החדשה, מציג רמה של ביטחון, חדשנות ונגישות מהמתקדמות בעולם, ומשולבים בו מגוון סימני ביטחון מתקדמים נגד זיופים, המיוצרים בטכנולוגיות שונות. בשטרות הסדרה החדשה משולבים סימנים ייעודיים לטובת אוכלוסיית העיוורים וללקויי ראייה.

תיאור השטר:

העריך:	50 שקלים חדשים
הדיוקן (אופקי):	שאל טשרניחובסקי
הצבע השליט:	ירוק
המידות:	136 מ"מ X 71 מ"מ
<u>עיצוב צד הפנים:</u>	
תמונות רקע	עץ הדרים ופירותיו
טקסט זעיר	השיר: "הוי ארצי מולדתי"
<u>עיצוב צד הגב:</u>	
תמונות רקע	כותרת עמוד בסגנון קורינתי
טקסט	קטע מתוך השיר: "אני מאמין"
סימנים לעיוורים:	שני צמדי קווים הממוקמים בשוליים התחתונים של השטר, משמאל ומימין, מודפסים בדיו בולטת ושקופה, שניתנת למישוש.
המעצבת:	אסנת אשל

שטרות בעריך 50 ש"ח מסדרה ב' של השקל החדש, המשמשים את הציבור כיום, אשר נושאים את דיוקנו של עגנון, ימשיכו לשמש הילך חוקי למשך מספר שנים נוספות ויהלכו במחזור במקביל לשטרות החדשים. כאשר שטרות אלו מופקדים בבנק ישראל הם מוחלפים בהדרגה בשטרות מהסדרה החדשה. הואיל ומהלך ההחלפה הוא הדרגתי, הציבור אינו נדרש, בשלב זה, לבצע פעולות להחלפת שטרות. בהמשך יפרסם בנק ישראל את המועד שבו שטרות מסדרה ב' יפסיקו לשמש הילך חוקי, וכן יקבע את משך התקופה להחלפת השטרות מסדרה ב'.

סדרת שטרות מוחלפת אחת ל-10-15 שנים ומחייבת הכנה והסתגלות לקראת כניסתה למחזור. בנק ישראל פעל אפוא ליידע את החברות והגופים העיקריים המשתמשים במזומנים במשק על הכנסתם הקרובה למחזור של השטרות החדשים למחזור ולהדריך לגבי השימוש בהם. כן מסר הבנק מבעוד מועד דוגמאות של השטרות לבנקים, ליבואנים של מנגנוני המכונות האוטומטיות ולחברות המפעילות מכונות אלו. זאת כדי להבטיח את הכיל וההתאמה של המכונות האוטומטיות לשטרות החדשים.

לקראת השקת השטר, במטרה להגביר את המודעות לכניסתו למחזור, יצא הבנק בתכנית הסברה לציבור הרחב. בין היתר, הופצו אלפי כרזות ועלוני מידע, בחמש שפות, לסניפי הבנקים, הדואר, וכן לגופים מסחריים וציבוריים שונים. כן פעל הבנק ליידע את הציבור באמצעי התקשורת הנפוצים - הטלוויזיה, הרדיו והעיתונות הכתובה. במסגרת תכנית ההסברה נמסר לציבור מידע מפורט על השטר החדש, סימני הביטחון שבו והליך החלפת השטרות הישנים - והכול במטרה להעמיק את היכרות הציבור עם פרטי השטר החדש ומראהו.

הבנק פעל גם להשקת אפליקציה סלולרית חדשה להכרת סימני הביטחון - "שטר ה-50 החדש" - ופרסם מידע רב באתר אינטרנט ייעודי שכתובתו:

www.newbanknotes.org.il. כחלק מהשירות לציבור מפעיל הבנק גם מוקד לפניות בטלפון, שמספרו 1800-300-018.

דוגמאות של אמצעי מידע שונים אשר שימשו את הבנק במסגרת תכנית ההסברה:

טלוויזיה

סרטי הדרכה

אפליקציה

אינטרנט

כרזות

עיתונות

עלוני מידע

רדיו

השטר החדש של 50 ש"ח - סימני הביטחון

לראות

1. **הדיוקן השקוף** - סימן מים בצורת דיוקן זהה לדיוקן שעל השטר, ולצדו הערך הנקוב. החזיקו את השטר מול האור וודאו שהדיוקן והערך הנקוב משתקפים בו.
2. **הערך המנוקב** - ערך השטר (50 ש"ח) מנוקב בחלקו העליון של השטר בחורים זעירים. החזיקו את השטר מול האור וודאו כי אתם מבחינים בו.
3. **חוט חלון** - חוט הביטחון, בגוון ירוק, שזור במצע השטר ונגלה בשלושה "חלונות" בגב השטר. החזיקו את השטר מול האור וודאו כי הדיוקן והערך הנקוב מופיעים בחלונות בבירור.

לגעת

4. **דיו בולטת** - הדיוקן, חתימת הנגיד, השנה העברית והלועזית, הטקסטים בשלוש השפות, וכן הסימן הייעודי לעיוורים בשולי השטר מודפסים בדיו בולטת. העבירו אצבע על פרטים אלה, המודפסים משני צדי השטר, ותוכלו לחוש בדיו הבולטת.

להטות

5. **הפס הזוהר** - פס שקוף וזוהר משולב לרוחב השטר, לצד הדיוקן. הטו את השטר בכיוונים שונים וודאו כי על גבי הפס מופיעים ונעלמים לסירוגין סמל המנורה והערך הנקוב.
6. **הספר המוזהב** - פרט עיצובי בצורת "ספר פתוח ומוזהב". הטו את השטר קדימה ואחורה וודאו כי ה"ספר" משנה את צבעו מזהב לירוק. במקביל תוכלו לראות קו אופקי נע מעלה ומטה על פני הספר.

סימנים לעיוורים וללקויי ראייה

7. **הקווים שבשוליים** - על כל שטר מודפסים צמדי קווים, ומספרם גדל ככל שערך השטר עולה. צמדי הווים ממוקמים בשוליים התחתונים, משמאל ומימין, ואפשר לחוש בהם באמצעות האצבעות.
- אורך שונה לכל שטר** - שטרות הסדרה החדשה נבדלים באורך. בין שטר לשטר יש הפרש של 7 מ"מ.
- ספרות הערך הנקוב** - ספרות גדולות וכהות מודפסות בדיו בולטת על רקע בהיר, וספרות בהירות מודפסות על רקע כהה.
- צבע שטר** - לכל שטר צבע דומיננטי.

השטר החדש של 50 ש"ח - סימני הביטחון

נגישות השטרות החדשים לעיוורים וללקויי ראייה

נושא הנגישות - במובנה הרחב, לכלל האוכלוסיות - עמד לנגד עיני בנק ישראל לכל אורך התכנון של סדרת השטרות החדשה, וימשיך להיות נושא ראשון בחשיבותו גם בעתיד. מפני החשיבות שהוא מייחס לנושא הנגישות, בפרט לנגישות לבעלי לקויות ראייה, פעל בנק ישראל להגברת נגישותם של שטרות הסדרה החדשה, ולשם כך שילב בהם אמצעים רבים:

- השטרות החדשים נבדלים זה מזה באורכם, הפרש של 7 מ"מ בין עריך לעריך.
- לכל שטר צבע שליט אחד.
- צבעי השטרות נחלקים לצבעים "חמים" ו"קרים".
- הערך הנקוב מופיע על גבי השטרות מספר פעמים ובניגודיות (כהה על רקע בהיר ובהיר על רקע כהה).
- השטרות החדשים נושאים סימני זיהוי ייחודיים לכל עריך, המודפסים בשולי השטר בדיו בולטת במיוחד, וניתנים למישוש.
- הערך הנקוב מודפס באות שגובהה כ-20 מ"מ - גובה רב במיוחד הן בהשוואה לסדרה הקודמת והן בהשוואה לשטרות במדינות אחרות.
- השטרות החדשים שצבעם אדום וירוק יישאו, באופן טבעי, ספרות שונות (20 ו-50). השטרות שיישאו ספרות זהות (20 ש"ח ו-200 ש"ח) ייבדלו ככל הניתן בצבעם (אדום וכחול) ובאורכם (129 מ"מ ו-150 מ"מ).

על הדיוקן - שאול טשרניחובסקי

שאול טשרניחובסקי (1875-1943), מגדולי המשוררים העבריים במחצית הראשונה של המאה העשרים, מתרגם ורופא. נולד על גבול אוקראינה ועלה בשנת 1931 לישראל. בבגרותו למד רפואה ומסיום לימודיו ועד לסוף חייו שילב בין פעילותו כרופא לפעילותו כמשורר.

שירתו של טשרניחובסקי רבה ומגוונת, והיא ממוזגת בין השפעות התרבות היהודית והעולמית. ביצירתו הושפע מתבנית נוף מולדתו, מתרבותה של יוון העתיקה, מארץ ישראל ומעולם התנ"ך. כמה משיריו - למשל "אני מאמין", "אומרים ישנה ארץ" ו"הוי ארצי מולדתי" - משקפים את זיקתו לציונות, לעם היהודי ולארץ ישראל. שירים אלו, ורבים אחרים - בהם "גינה לי", "שושנת פלאים", "את אינך יודעת" ו"אינני אוהב אותה" - הולחנו ובוצעו על ידי מיטב המלחינים והמבצעים העבריים. טשרניחובסקי נודע גם כמתרגם מעולה, ותרגם של יצירות מופת קלאסיות לשפה העברית.

בעיצוב השטר החדש של ש"ח ניתן ביטוי לשירתו העשירה והמגוונת של טשרניחובסקי ולזיקתו לארץ ישראל, לצד רמז להיכרותו העמוקה עם תרבויות העולם. צד הפנים של השטר נושא את דיוקנו ואת מילות השיר "הוי ארצי מולדתי", בכיתוב זעיר. השיר גם היה ההשראה לשילובו של עץ ההדר ופירותיו בעיצוב השטר. בעיצוב צד הגב שולב עמוד בסגנון קורנתי - ביטוי לזיקתו של טשרניחובסקי ליצירות קלאסיות מיוון העתיקה. על גב השטר מופיע משפט מתוך שירו של טשרניחובסקי "אני מאמין": "כי עוד אאמין גם באדם, גם ברוחו, רוח עז".

השטר החדש של ש"ח הגיע לשלב הגמר בתחרות בין-לאומית

השטר החדש של ש"ח הגיע לשלב הגמר בתחרות הבין-לאומית שקיים במאי 2015 הארגון הבין-לאומי המוביל בנושאי מטבע IACA.

למעמד הגמר בתחרות הגיעו שלוש מדינות נוספות, וזאת מתוך 27 מדינות שעמדו בקריטריונים והגישו מועמדות בקטגוריית השטר/הסדרה החדשים הטובים ביותר.

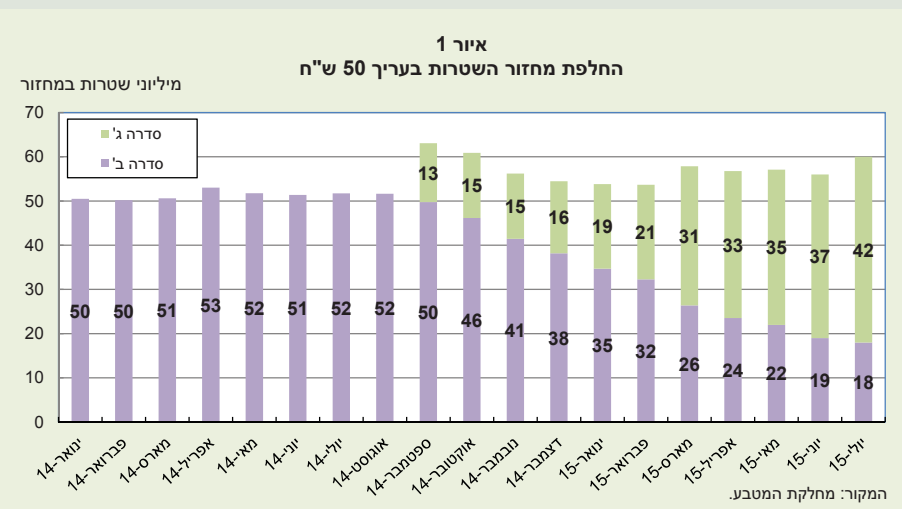
מארגני התחרות היטיבו לנמק את עלייתו של השטר החדש לשלב הגמר בתחרות וציינו במכתבם למחלקת המטבע:

"This selection recognizes the outstanding nature of your organization's efforts, and its contributions towards making currency the best that it can be."

קצב החלפת השטרות הישנים מהעריך 50 ש"ח בחדשים

בערב ההשקה עמד מספר השטרות מעריך 50 ש"ח במחזור על כ-52 מיליוני שטרות. במטרה להיערך לביקוש הראשוני הופצו השטרות מהסדרה החדשה לקראת ההשקה לכל המערכת הבנקאית. השטרות הופצו לציבור באמצעות דלפקי הבנקים ומכשירי המשיכה האוטומטיים. בתום החודש הראשון להשקה הגיע חלקם במחזור ל-13 מיליון שטרות, כ-21% ממחזור השטרות בעריך 50 ש"ח. סך מחזור השטרות מהעריך 50 ש"ח עמד בסוף ספטמבר 2014 על כ-63 מיליון שטרות, גידול של 16% באותו חודש. במהלך החודשים שלאחר מכן המשיך חלקם של השטרות מהסדרה החדשה לגדול בקצב מתון יותר. בסוף שנת 2014 עמד חלקם על כ-30% ממחזור שטרות בעריך 50 ש"ח, וביוני 2015 - על כ-70% ממחזור זה.

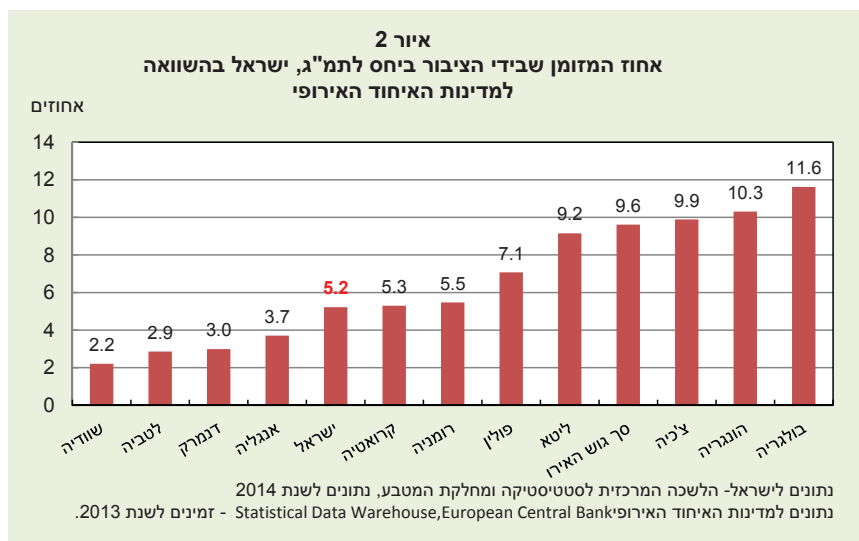
ג. מחזור המטבע

1. המחזור

מחזור המטבע הסתכם בסוף שנת 2014 ב-63 מיליארדי ש"ח, לעומת 58 מיליארדים בסוף שנת 2013. זהו גידול שנתי של 10%, בדומה לגידול הממוצע בעשר השנים האחרונות, להוציא את השנים 2008-2009, שיאו של המשבר הכלכלי העולמי.

המטבע הישראלי משמש אמצעי תשלום גם ברשות הפלסטינית, וזו מפקידה עודפי מזומנים שבידה בבנק ישראל.

90% ממחזור המזומנים נמצאים בידי הציבור, והיתרה מוחזקת בכספות שבתאגידים הבנקאיים. בסוף 2014 היווה המזומן שבידי הציבור 5.2% מהתמ"ג, ושיעורו הוסיף לגדול גם השנה, על רקע הריבית הנמוכה השוררת בשנים האחרונות. שיעור זה נמוך בהשוואה לממוצע גוש האירו - 9.6% בשנת 2013. במדינות החברות באיחוד האירופי נע שיעור זה בין 2.2% בשוודיה, מדינה שנעשה בה שימוש נרחב בכרטיסי חיוב, ל-11.6% בבלגיה.

מהנתונים על גידול המחזור עולה כי המזומן ממשיך לשמש אמצעי תשלום ו/או אמצעי להחזקת שווי ערך בידי הציבור. זאת בדומה למגמה ברבות ממדינות העולם: בארה"ב גדל מחזור המטבע בשנת 2014 ב-8%, בדומה לממוצע בחמש השנים הקודמות; באוסטרליה הוא גדל ב-6%, מעט מעל לגידול הממוצע בחמש השנים הקודמות, ובגוש האירו היה שיעור הגידול בשנת 2013 5%.

בדומה למדינות רבות בעולם גם מחלקת המטבע נערכת לקראת שינויים אפשריים בהרגלי התשלום של הציבור כתוצאה מכניסתם של חידושים טכנולוגיים באמצעי התשלום החלופיים.

בנק ישראל שותף למדיניות של צמצום השימוש במזומן, וזאת בהמשך להמלצות ועדת לוקר לבחינת צמצום ההון השחור באמצעות הפחתת השימוש במזומן או באמצעי תשלום מבוסס-נייר אחר¹. הואיל ואימוץ החלטותיה של ועדת לוקר עשוי להשפיע בטווח של מספר שנים על פעילות מחלקת המטבע, אנו מקדימים להיערך לקראת התמורות שיישום ההמלצות צפוי לחולל בהיקפי הביקוש למזומן.

א. הרכב המחזור

חלקו של מחזור השטרות בסך המחזור עלה במרוצת השנים במתינות, על חשבון חלקו של מחזור המעות. בשנת 2014 עמדו חלקים אלה, בהתאמה, על כ-97% ו-3% מערכו הכולל של המחזור. בעוד שהביקוש למעות מתאפיין בשיעור גידול יציב לאורך השנים, הביקוש לשטרות מושפע משינויים בהעדפת הציבור להחזקת שווי מזומן, בפרט בעתות משבר, ולכן מתאפיין בתנודתיות גבוהה יותר.

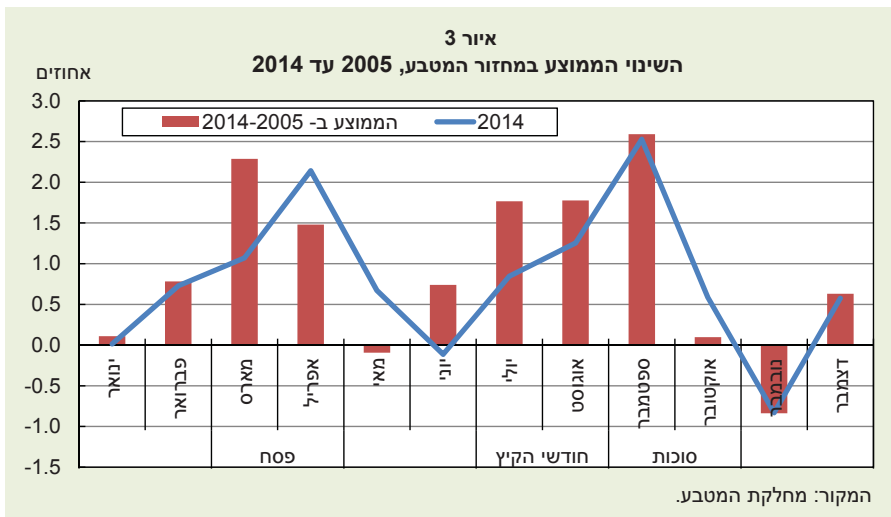
¹ המלצות הוועדה אושרו בוועדת השרים לחקיקה ביום 31.5.2015 ובקריאה ראשונה בכנסת ביום 27.7.2015.

לוח 1: מחזור המטבע, סופי שנים

שנה	שיעורי הגידול באחוזים			רכיבי המחזור במיליארדי ש"ח		
	מחזור המעות	מחזור השטרות	סך מחזור המטבע	מחזור המעות	מחזור השטרות	סך מחזור המטבע
2006	5%	9%	4%	25.5	1.1	24.4
2007	13%	7%	14%	28.9	1.2	27.7
2008	19%	6%	19%	34.4	1.3	33.1
2009	21%	7%	21%	41.5	1.4	40.1
2010	8%	6%	8%	44.8	1.5	43.4
2011	9%	7%	9%	49.0	1.6	47.4
2012	12%	6%	12%	54.8	1.7	53.1
2013	5%	9%	5%	57.5	1.8	55.7
2014	10%	6%	10%	63.2	1.9	61.3

ב. עונתיות במחזור המטבע

הביקוש למזומן מתאפיין בעונתיות ומשתנה לפי חודשי השנה. הביקוש גבוה יחסית בתקופת החגים ראש השנה וסוכות ופסח (החודשים ספטמבר/אוקטובר ומאוס/אפריל, בהתאמה) ובחודשים של חופשת הקיץ (יולי ואוגוסט). בשנת 2014 חל חג הפסח בתחילת אפריל, וראש השנה וסוכות חלו בספטמבר ובאוקטובר. ניתן לראות שבחודשים העוקבים הצטמצם המחזור כתוצאה מהפקדת העודפים, המאפיינת את התקופה שלאחר החגים.

2. מחזור השטרות

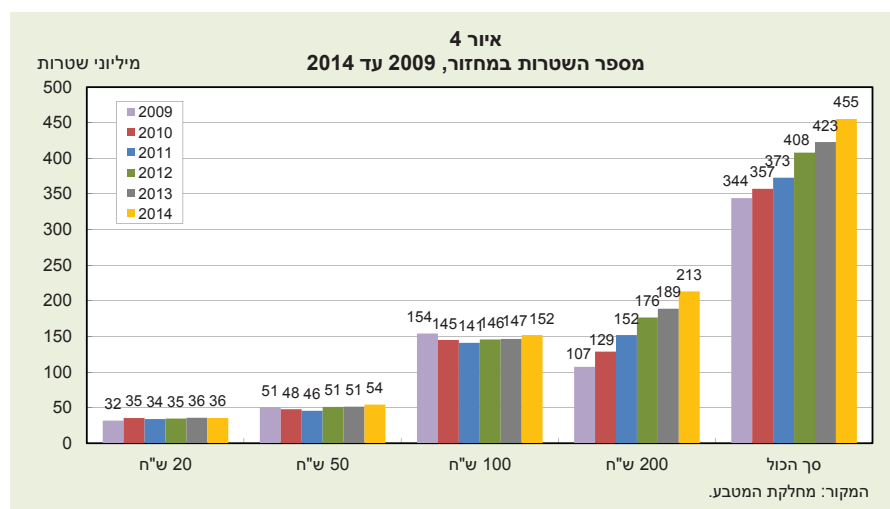
א. ערך השטרות במחזור ומספרם

ערכו של מחזור השטרות הסתכם השנה ב-61.3 מיליארדי ש"ח, נתון המבטא גידול של כ-10% יחסית לשנת 2013 (55.7 מיליארדים). מספר השטרות במחזור עלה מ-423 מיליונים ב-2013 ל-455 מיליונים בשנה הנסקרת, גידול של 8%. גם השנה, כמו בשנים האחרונות, גידול ערכו של מחזור השטרות מוסבר בעיקרו בגידול המשמעותי של מספר השטרות בעריך 200 ש"ח במחזור (כ-13% בשנת 2014). מחזור השטרות בעריך 50 ש"ח גדל השנה ב-6%, וזאת בעקבות הכנסתם של השטרות מהסדרה החדשה למחזור.

לוח 2: מספר השטרות לפי ערכים, 2007 עד 2014 (סופי שנים, מיליוני שטרות)

שיעור השינוי בשנת 2014	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	
-1%	36	36	35	34	35	32	31	25	20 ש"ח
6%	54	51	51	46	48	51	46	47	50 ש"ח
4%	152	147	146	141	145	154	140	131	100 ש"ח
13%	213	189	176	152	129	107	81	59	200 ש"ח
8%	455	423	408	373	357	344	297	262	סך הכול

המקור: מחלקת המטבע.

ב. הרכבו של מחזור השטרות לפי ערכים

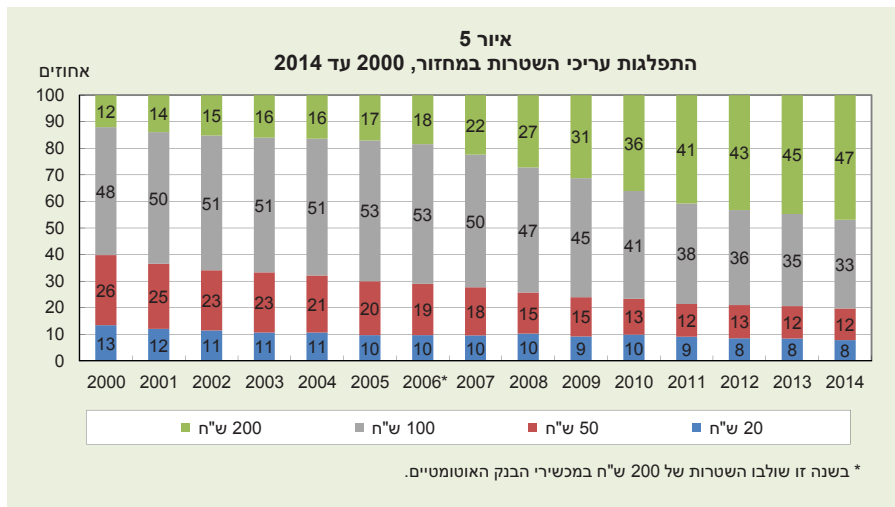
הרכבו של מחזור השטרות מושפע מתמהיל השטרות הנמשכים מדלפקי הבנקים ומהמכשירים האוטומטיים למשיכת מזומנים. הראשונים היוו כ-64% מסך שווי משיכות הציבור מהתאגידים הבנקאיים בשנת 2014.

תמהיל השטרות במכשירים האוטומטיים מושפע מהצורך לאזן בין שיקולים של איכות השירות לשיקולי היעילות התפעולית. התמהיל צריך להתאים למאפייני המשיכות של הלקוחות ולכלול די שטרות מכל ערך. אולם ריבוי שטרות בערכים נמוכים עלול להוביל להתרופנות תכופה של המכשירים, ועל כן להצריך מילוי תכופ במטרה לשמור על רציפות השירות. מצב זה מגדיל את עלויות התפעול הכרוכות בשינוע השטרות ובטיפול במכשירים האוטומטיים.

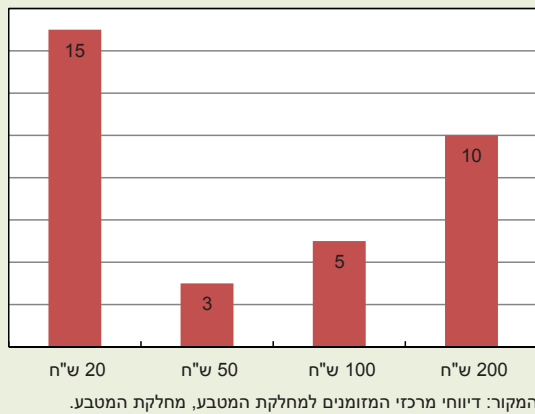
בשנת 2014 נמשך הגידול של חלק השטרות בערך 200 ש"ח במחזור. מאז שנת 2011 חלקם במחזור גדול מזה של כל שאר הערכים, ובתום 2014 הם היוו 47% ממנו; זאת בשעה שהשטרות של 100 ש"ח היוו 33%, השטרות של 50 ש"ח היוו 12%, והשטרות של 20 ש"ח - 8% בלבד.

מגמת הגידול במספר השטרות של 200 ש"ח החלה במחצית השנייה של 2006, אז הם שולבו לראשונה בחלק מהמכשירים האוטומטיים של התאגידים הבנקאיים, מהשיקולים הנזכרים לעיל. שטרות אלו משולבים היום בכ-88% מהמכשירים. מראשית 2006 עד תום 2014 גדל שיעורם של שטרות אלה במחזור ב-30 נקודות אחוז. עיקר הגידול בא על חשבון השטרות בערך 100 ש"ח, ששיעורם פחת באותה תקופה ב-20 נקודות אחוז. גם שיעור השטרות של 50 ש"ח במחזור פחת - ב-8 נקודות אחוז. שיעור השטרות של 20 ש"ח נותר נמוך משיעורם של כל שאר הערכים. אלו נמצאים רק במשורה במכשירים האוטומטיים למשיכת מזומנים, ורק באלה של בנקים מעטים.

בהרכב הערכים של מחזור השטרות ניתן לראות מגמה מתמשכת של שינוי: משקלותיהם של השטרות בערכים של 50 ו-100 ש"ח פוחתים והולכים, ומשקל הערך 200 ש"ח גדל והולך.

איור 6
מספר החודשים הממוצע ששטר מהלך במחזור טרם הפקדתו במרכזי המזומנים

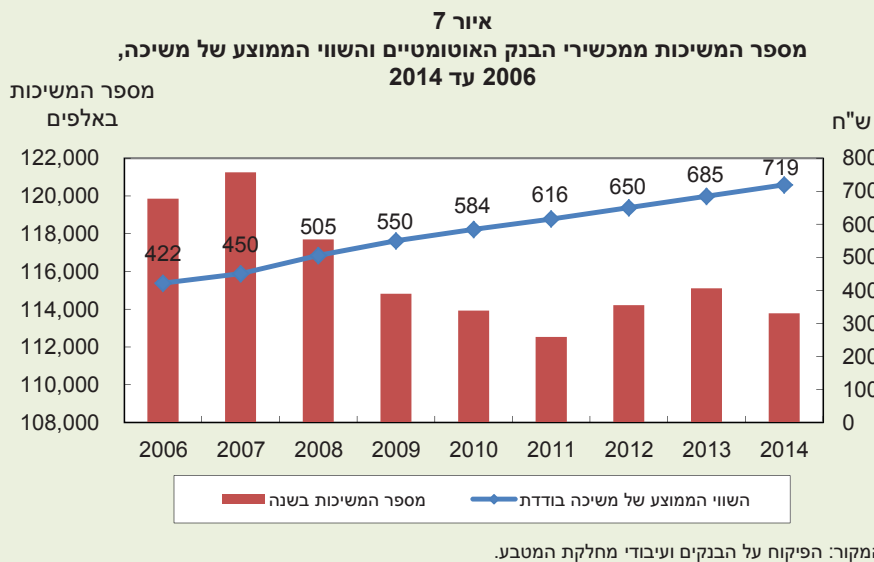
מדיווחיהם של מרכזי המזומנים למחלקת המטבע עולה כי השטרות של 20 ש"ח נוטים להלך במחזור, לפני שמפקידים אותם במרכזי המזומנים, זמן ממושך יותר מאשר כל יתר העריכים (15 חודשים). תופעה זו אופיינית לשטר בעריך הנמוך ביותר בסולם העריכים, משום שבמקום להפקידו בבנקים נוטים בעלי העסקים לשמור אותו בקופותיהם לצורך מתן עודף.

עבור יתר העריכים הנתונים מצביעים על כך שמשך הזמן במחזור קצר הרבה יותר מזה של שטר ה-20 ש"ח, והוא עולה

ככל שערך השטר גבוה בשל איכותו העולה הודות לאופי השימוש בו ולייחס הציבור אליו. שטרות אלו ממוחזרים יותר פעמים במרכזי המזומנים של התאגידים הבנקאיים עד להפקדתם בבנק ישראל למיון וגריסה.

ג. המכשירים למשיכה, הפקדה ומיחזור מזומנים

בשנת 2014 נמשכה מגמת הגידול של סכום המשיכות מדלפקי התאגידים הבנקאיים וממכשירי הבנק האוטומטיים. המשיכה הממוצעת ממכשירי הבנק האוטומטיים גדלה ב-5% והגיעה ל-719 ש"ח. (הגידול השנתי הממוצע בעשור האחרון עמד על 7%). סכום המשיכות המצטבר לתושב עמד על 9,871 ש"ח, ומספרן לתושב עמד על 14, בדומה למספר בשנת 2013.

בשנים האחרונות הרחיבו התאגידים הבנקאיים את פלטפורמת השירות של מכשירי המשיכה האוטומטיים (ATM) והוסיפו להם מנגנון של הפקדת שטרות. באופן זה מכשירי המשיכה המוכרים הפכו למכשירים המספקים גם שירותי הפקדה של שטרות. שירות זה הפך להיות פופולרי לעסקים ואחוזים ניכרים מפעולות ההפקדה של שטרות מתבצעים על ידי הלקוח ישירות במכשיר האוטומטי. בתהליך זה הזיכוי לחשבוננו של הלקוח הוא מידי וסופי.

בתאגידים הבנקאיים בחלק ממכשירי ההפקדה האוטומטיים מובנה במקביל גם מנגנון המאפשר מיחזור של השטרות שהופקדו והוצאתם לציבור.

בחודשים האחרונים ניתן אישור עקרוני של מחלקת המטבע למנגנון המיחזור, שמשמעותו: מכשיר אוטומטי שהופקדו בו שטרות מבצע גם בדיקת אותנטיות ובדיקת איכות על פי עקרונות תקן איכות השטרות. אפוא להפקיד שטרות באמצעות המכשיר האוטומטי, ולהוציא לציבור את אותם השטרות בפעולת משיכה. התאגידים הבנקאיים יכולים להפעיל את מנגנון המיחזור במכשירי ההפקדה בעלי יכולת המיחזור שברשותם; זאת, לאחר שיבוצע פיילוט ובכפיפות לעמידה בדרישות מחלקת המטבע בעניין הפעלת מכשירים מסוג זה. כיום פועלים בארץ כ-1,100 מכשירי הפקדה אוטומטיים שיכולים להפוך למכשירי הפקדה ומיחזור.

ד. צריכת השטרות

גידולו של מחזור השטרות בשנה הנסקרת עמד על 32.5 מיליוני שטרות - גבוה מהגידול ב-2013, 14.7 מיליוני שטרות - תוצאת גידול של היקף המשיכות וירידה של היקף העודפים. בשנה זו פחת מספר השטרות בערך 20 ש"ח, ואילו מספרם ביתר העריכים גדל. הגידול הרב ביותר היה בערך 200 ש"ח, בדומה לגידול בשנים האחרונות.

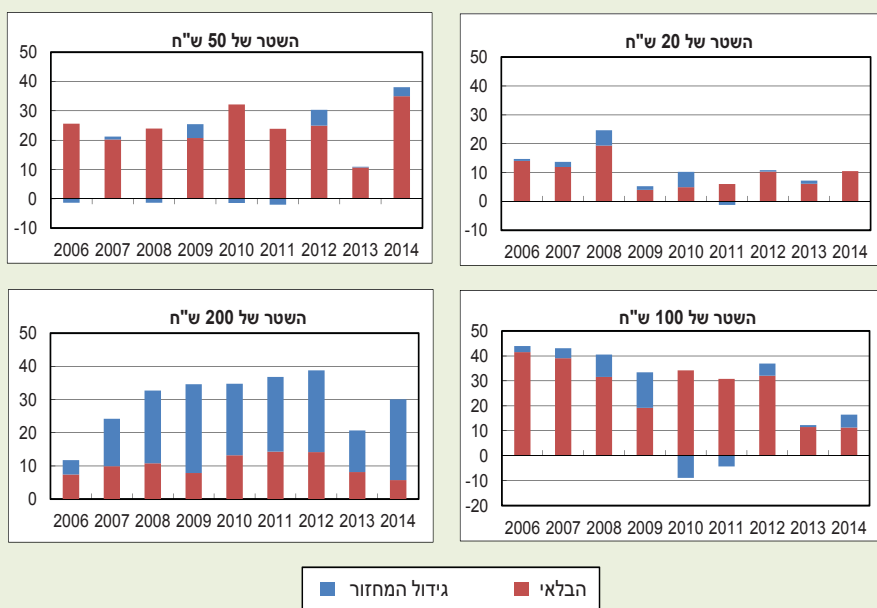
היקף בלאי השטרות הסתכם בשנה הנסקרת ב-62.5 מיליוני שטרות. שטרות אלה אינם ראויים לשימוש חוזר. בנק ישראל גורס אותם בתהליך הספירה והמיון ומנפיק במקומם שטרות חדשים.

לוח 3: צריכת השטרות, הבלאי וגידול המחזור, 2006 עד 2014 (מיליוני שטרות)

הערך	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
סה"כ	88.5	81.1	85.7	51.8	84.4	75.0	81.5	36.5	62.5
גידול המחזור	6.1	21.1	34.9	47.0	16.6	15.0	35.4	14.7	32.5
סך הצריכה	94.6	102.2	120.6	98.8	101.1	89.9	116.9	51.1	94.9
20 ש"ח	14.0	11.9	19.4	4.0	4.9	6.0	10.3	6.1	10.5
גידול המחזור	0.7	1.8	5.3	1.3	5.4	-1.2	0.5	1.1	-0.2
סך הצריכה	14.7	13.7	24.7	5.3	10.3	4.8	10.9	7.2	10.3
50 ש"ח	25.6	20.2	24.0	20.7	32.1	23.8	25.0	10.7	35.0
גידול המחזור	-1.4	1.0	-1.4	4.7	-1.4	-2.0	5.4	0.2	3.1
סך הצריכה	24.2	21.2	22.6	25.4	30.7	21.8	30.3	10.9	38.1
100 ש"ח	41.5	39.1	31.6	19.2	34.2	30.9	32.1	11.5	11.3
גידול המחזור	2.5	4.0	9.0	14.3	-8.9	-4.3	4.8	0.8	5.2
סך הצריכה	44.0	43.1	40.6	33.5	25.3	26.5	36.9	12.3	16.5
200 ש"ח	7.4	9.9	10.8	7.8	13.2	14.3	14.1	8.2	5.7
גידול המחזור	4.3	14.3	21.9	26.8	21.6	22.5	24.7	12.5	24.3
סך הצריכה	11.7	24.2	32.7	34.6	34.8	36.8	38.8	20.7	30.1

המקור: מחלקת המטבע.

איור 8
גידול המחזור והבלאי, 2006 עד 2014
(מיליוני שטרות, סופי שנים)

המקור: מחלקת המטבע.

ה. משיכת שטרות מבנק ישראל והפקדתם בו

הפרש בין המשיכות מבנק ישראל להפקדות בו הוא גידול המחזור. בשנת 2014 נמשכו 173 מיליון שטרות. המשיכות כוללות שטרות מקוריים מבית הדפוס וכן שטרות שנמצאו ראויים לשימוש חוזר בתהליך הספירה והמיון במרכזי המזומנים ובבנק ישראל. בסך הכול הופקדו 140 מיליוני שטרות, בהם שטרות בלויים שאינם ראויים למחזור ועודפים. השינוי המשמעותי ביותר בהתפתחות המשיכות וההפקדות גם יחד היה בעריך 50 ש"ח, וזאת בעקבות החלפת סדרת השטרות בעריך זה.

לוח 4: משיכת שטרות מבנק ישראל והפקדתם בו לפי ערכים, 2007 עד 2014 (מיליוני שטרות)

שיעור השינוי בשנת	המשיכות									ההפקדות									העריך
	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007			
20 ש"ח	-5%	19	20	13	8	11	13	28	18	1%	19	19	13	9	5	12	22	16	20
50 ש"ח	47%	44	30	33	28	35	42	46	45	37%	41	30	28	30	37	37	48	44	50
100 ש"ח	10%	52	47	43	36	39	72	87	92	1%	47	46	39	40	48	58	78	89	100
200 ש"ח	25%	58	46	49	47	46	54	49	38	-1%	33	33	24	24	25	27	27	23	200
סך הכול	21%	173	144	139	119	131	181	210	93	9%	140	129	104	103	115	134	175	172	140

המקור: מחלקת המטבע.

3. מחזור המעות

א. ערך המעות שבמחזור ומספרן

ערכו של מחזור המעות היווה גם בשנה הנסקרת, כמו בשנים אחרונות, 3% מערכו הכולל של המחזור, ועמד על כ-1.9 מיליארדי ש"ח. שיעור גידולו של ערך מחזור המעות היה 7%, דומה למוצע בעשור האחרון. שיעור הגידול של מספרן היה 5%, והוא הסתכם בסוף השנה ב-2.1 מיליארדי מעות.

חלק בלתי מבוטל מצריכת המעות מקורו באובדנים. זאת משום שהציבור מאבד מעות בעריך נמוך בשל חוסר תשומת לב, וכן אוגר מעות כאלה במכלים ומוותר אותן ללא שימוש. מכאן שהצריכה בפועל קטנה מזו הרשומה. אובדן מעות הוא תופעה טבעית, הקיימת בכל המדינות. היקפו עומד ביחס הפוך לשווי המעה, שכן אנשים מיטיבים לשמור על המעה ככל ששוויה עולה. אובדן המעות גורם לגידול מיותר של ההוצאות על הנפקת מעות. בנק ישראל קורא לציבור להשתמש במעות שברשותו או לחלופין להפקידן או להמירן בשטרות, בבנק ישראל (על פי כללי הפריטה המפורסמים באתר האינטרנט), במערכת הבנקאית או חברת הדואר.

לוח 5: ערך המעות שבמחזור לפי עריכים, 2007 עד 2014 (מיליוני ש"ח)

שיעור השינוי בשנת 2014	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	
						10	10	11	5 אג'
4%	125	120	112	102	99	92	88	82	10 אג'
7%	79	74	70	71	65	61	59	56	1/2 ש"ח
6%	481	455	432	411	392	376	369	368	1 ש"ח
8%	122	114	100	88	81	70	45	7	2 ש"ח
7%	389	365	336	319	300	280	265	258	5 ש"ח
7%	717	669	604	566	524	486	452	429	10 ש"ח
7%	1,914	1,795	1,653	1,557	1,461	1,375	1,287	1,212	סך הכול

המקור: מחלקת המטבע.

לוח 6: מספר המעות שבמחזור לפי עריכים, 2007 עד 2014 (מיליוני מעות)

שיעור השינוי בשנת 2014	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	
						202	206	216	5 אג'
4%	1,249	1,196	1,117	1,023	985	923	880	821	10 אג'
7%	159	148	141	141	129	121	117	112	1/2 ש"ח
6%	481	455	432	411	392	376	369	368	1 ש"ח
8%	61	57	50	44	41	35	23	4	2 ש"ח
7%	78	73	67	64	60	56	53	52	5 ש"ח
7%	72	67	60	57	52	49	45	43	10 ש"ח
5%	2,101	1,996	1,867	1,740	1,659	1,763	1,693	1,616	סך הכול

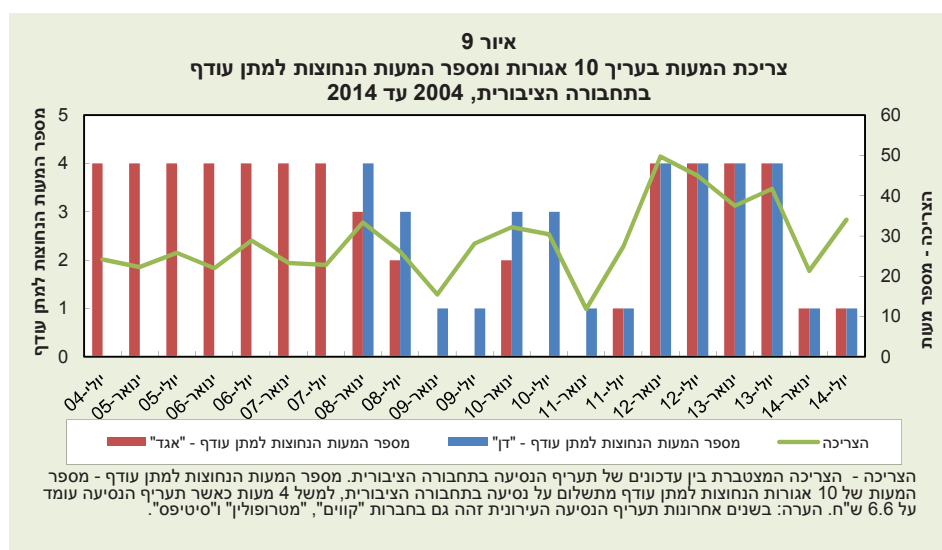
המקור: מחלקת המטבע.

ב. משיכת מעות מבנק ישראל והפקדתן בו

בשנת 2014 הופקדו בבנק ישראל 42 מיליוני מעות, ונמשכו ממנו 147 מיליונים. גם היקף ההפקדות וגם היקף המשיכות הצטמצם משמעותית בשנה הנסקרת. ההסבר העיקרי לכך הוא הצטמצמות היקף ההפקדות והמשיכות בערך 10 אג'. מעות אלה מהוות 59% ממספר המעות במחזור, והן משמשות בעיקר למתן עודף בקווים העירוניים של התחבורה הציבורית. מאחר שבינואר 2014 עודכן תעריף התחבורה הציבורית מ-6.6 ש"ח ל-6.9 ש"ח, הצטמצמה צריכת המעה בהתאם.

לנוכח ההשפעה של תעריפי התחבורה הציבורית על היקף צריכת המעות נערכת מחלקת המטבע לשינויים בתעריף בתיאום עם משרד התחבורה.

גם השנה נמשכה מגמת הירידה בסך ההפקדות והמשיכות של המעות, על רקע יישום מדיניות תפעול המעות החל ממואי 2011, אשר על פיה נדרשים מרכזי המזומנים למיין ולמחזר את עודפי המעות במשק.

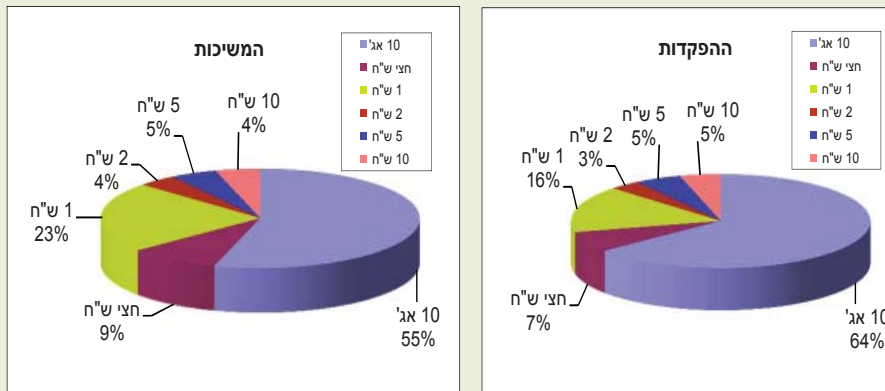

לוח 7: משיכת מעות מבנק ישראל והפקדתן בו, 2006 עד 2014 (מיליוני מעות)

המשיכות									ההפקדות									הערך	
2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006		
				0	0	0	13	14						3	4	10	5	5	5 אג'
80	125	149	96	111	92	108	97	101	27	46	55	58	49	48	50	51	50	10 אג'	
14	12	10	25	15	13	13	16	16	3	4	11	12	8	9	9	10	9	חצי ש"ח	
34	34	37	39	31	29	31	60	60	7	12	16	20	15	22	31	35	34	1 ש"ח	
6	10	10	9	11	15	20	4	0	1	3	4	5	5	2	1	0	0	2 ש"ח	
7	14	8	11	10	10	11	13	13	2	8	5	7	6	7	9	10	9	5 ש"ח	
7	12	7	9	9	8	9	10	11	2	5	3	5	5	4	7	6	7	10 ש"ח	
147	206	221	189	187	167	193	212	215	42	78	94	108	91	97	116	119	115	סך הכול	

המקור: מחלקת המטבע.

איור 10
הפקדות המעות בבנק ישראל ומשיכתן ממנו לפי עריכים, 2014

המקור: מחלקת המטבע.

ד. השינויים בשטרות ובמעות שבמחזור

בכ"א באלול התשע"ד, 16.09.14, הוכנס למחזור שטר 50 השקלים החדש, הראשון בסדרת השטרות החדשה של ישראל, הנושא את חתימתה של נגידת הבנק ד"ר קרנית פלוג.

השטר הופץ לציבור בקופות הבנקים המסחריים, במכשירים האוטומטיים למשיכת מזומנים ובסיני חברת הדואר.

לא חלו שינויים נוספים במאפייני השטרות והמעות שבמחזור.

ה. זיוף שטרות ומעות

1. פעולות למניעת זיופים ואיתור כסף מזויף

בכלל מדינה, גם בישראל נעשים ניסיונות לזיוף מטבע. שיעור השטרות המזויפים שנתגלו בסך השטרות שבמחזור עמד בשנת 2014 על 0.0027%, שיעור נמוך בהשוואה לנתון המקביל בגוש האירו - 0.0048%. שיעור המעות המזויפות שנתגלו בסך המעות שבמחזור עמד בשנת 2014 על 0.01%. כצפוי, גם ב-2014 נתגלו מרבית הזיופים בעריכים הגבוהים - בשטרות של 100 ו-200 ש"ח ובמעות של 5 ו-10 ש"ח.

בשלוש השנים האחרונות נרשם שיפור ניכר בנתונים על תופעת הזיוף, הודות ליישום המדיניות החדשה לתפעול מזומנים. בהתאם למדיניות הצטיידו התאגידים הבנקאיים במכונות משוכללות לספירה ומיון, שבנק ישראל אישר כי הן מסוגלות לזהות מזויפים. התאגידים הבנקאיים נדרשים לבדוק את המעות והשטרות לשם גילוי מזויפים עוד בטרם הוצאתם למחזור, ובכלל זה השטרות שהם מטעינים במכשירים האוטומטיים למשיכת מזומנים. בעקבות שכלול הבדיקות גדל היקפו של גילוי הזיופים בתהליך המיון והספירה שהתאגידים הבנקאיים עורכים. בנק ישראל בודק בקפידה את כל השטרות והמעות שהתאגידים הבנקאיים והציבור מפקידים אצלו, וזאת במהלך הספירה והמיון.

נוסף על גידול היקפו של גילוי המזויפים בתאגידים הבנקאיים ישנה עדות נוספת לניקוי המחזור מזיופים, והיא מגיעה מהיחידה לפניות הציבור בפקוח על הבנקים: היחידה אינה מקבלת עוד תלונות על שטרות מזויפים אשר נמשכו מהמכשירים האוטומטיים שבבעלות הבנקים, שכן אלה חייבים כאמור לבדוק את השטרות במכונות המשוכללות בטרם הטענתם במכשירים. כל מזומן החשוד כמזויף מועבר לטיפול של משטרת ישראל, משום שעל פי חוק העונשין היא הגוף המופקד על המאבק בתופעת הזיוף.

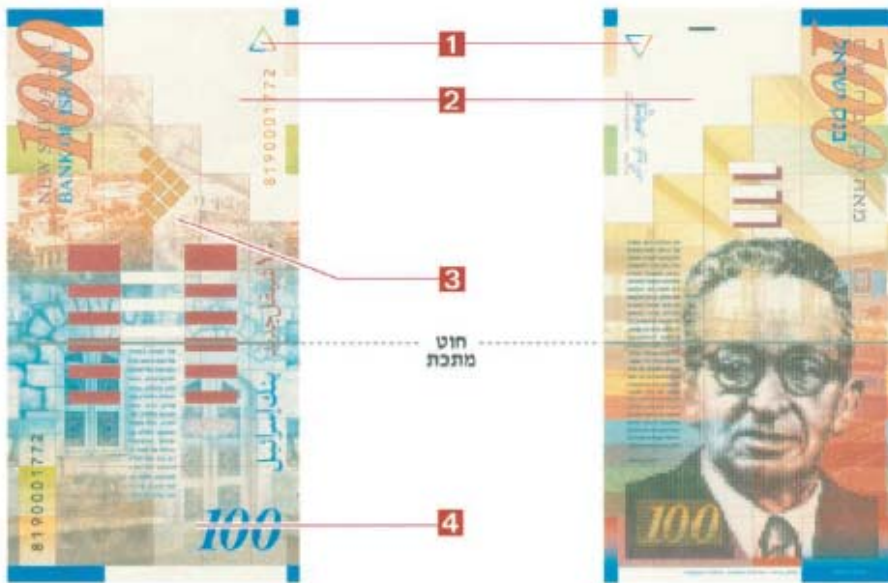
על פי הוראות חוק העונשין לעניין זה: עובד מדינה, עובד בנק ישראל או עובד בנק מסחרי המקבל שטר או מטבע שיש לו יסוד סביר להניח כי הוא מזויף חייב - על פי חוק העונשין, התשל"ז-1977 (פרק י"ב, סעיף 484) - למסור אותו מייד למשטרה לשם חקירה. (לכידת העבריינים המזייפים והמפיצים כסף מזויף היא מתפקידי המשטרה על פי חוק.)

בחוק העונשין, התשל"ז-1977, פרק י"ב, נקבעה הענישה בגין זיוף כסף, חיקוי כסף, החזקת חומר לזיוף כסף והנפקת כסף שלא כדין. העונש יכול להגיע עד שבע שנות מאסר, בהתאם לעבירה.

במסגרת ההתמודדות עם תופעת זיופי המטבע פועלת מחלקת המטבע בכמה מישורים:

- ❖ הפורום המקצועי בנושא זיופים: פורום זה כולל - נוסף על נציגי מחלקת המטבע של בנק ישראל - נציגים של משטרת ישראל, של התאגידים הבנקאיים ושל איגוד הבנקים. מטרתו להגביר את התיאום ושיתוף הידע בין כל הגורמים הרלוונטיים.
 - ❖ המדיניות לתפעול המזומנים: התאגידים הבנקאיים נדרשו לנקוט פעולות שימנעו מחזור של מעות ושטרות מזויפים, ובכלל זה הם נדרשו, כאמור, לרכוש מכונות ספירה ומיון המזהות מזויפים.
 - ❖ סימני ביטחון: כחלק מההיערכות להנפקת סדרת השטרות החדשה פועלת מחלקת המטבע לשדרוג סימני הביטחון המשולבים בשטרות. הסימנים נבחרים בהתחשב בכמה גורמים: עד כמה קשה לזייפם, עד כמה נוח לציבור הרחב לזהותם, מהי עלות ההנפקה, מהו אורך חייו של הסימן וכיצד הוא משפיע על אורך החיים של השטר, ואם המנגנונים במכונות הממכר ופריטת השטרות מסוגלים לזהות את השטר ללא הפרעות.
 - ❖ סימני הביטחון בשטרות נחלקים לסימני ביטחון לציבור הרחב, לסימני ביטחון לשימושם של קופאים - דהיינו סימנים שניתן לזהות באמצעות מכשור מתאים - ולסימני ביטחון שקוראות מכונות המיון והספירה שבתאגידים הבנקאיים ובבנק ישראל.
 - ❖ מודעות הציבור: מאחר שהציבור ממלא תפקיד חשוב במניעת הפצתו של כסף מזויף, מחלקת המטבע פועלת להעלאת המודעות של הציבור לסימני הביטחון. לשם כך שדרג בנק ישראל את המידע הרלוונטי המופיע באתר האינטרנט שלו ופרסם עלונים המתארים את הסימנים העיקריים שבאמצעותם ניתן לזהות שטר מזויף. ניתן לקבל עלונים אלו באמצעות פנייה למחלקת המטבע. מידע על סימני הביטחון מובא גם באתר האינטרנט של בנק ישראל בכתובת www.boi.org.il/he/currency.
- על הציבור לגלות ערנות ולבדוק את השטרות והמעות שהוא מקבל על פי סימני הביטחון, שכן ברור כי שטר מזויף לא יוחלף, וההפסד כולו של המחזיק בו. שטר החשוד כמזויף יש למסור למשטרה.

2. כיצד נוהה שטר אותנטי מסדרה ב' של השקל החדש?

4 בהצגת השטר בזוויות שונות מבחינים בספרות גדולות המציינות את ערך השטר בדיו שקוף, שמתגלה ונעלם חליפות. בשטר מזויף הספרות אינן נעלמות.	3 משולש המורכב מ-10 מרובעים המשנים את צבעם כשמגענעים השטר. בשטר מזויף המרובעים אינם משנים צבע.	2 דיוקן מדויק של הדמות משתקף בהצגת השטר מול האור, ולידו עיגול זעיר והאות הראשונה של בעל הדיוקן. בשטר מזויף אין השתקפות, או שהיא משובשת.	1 שני משולשים משני צידי השטר מתלכדים למגן דוד מדויק, בהצגת השטר מול האור. בשטר מזויף נראים אי דיוקים.

סימני ביטחון אלו קיימים בכל השטרות

מידע על סימני הביטחון מובא גם באתר האינטרנט של בנק ישראל בכתובת:

<http://www.boi.org.il/he/Currency/BanknoteSecurityFeatures/Pages/default.aspx>

תיבה 3 : הנחיות בדבר שימוש בתצלומי מעות או שטרות או בתואמי שטרות

1. דברים כלליים

- (א) הנחיות המפורטות להלן נועדו למנוע הטעיה של הציבור, לשמור על כבוד המטבע ולשמור על זכויות היוצרים של בנק ישראל.
- (ב) מעה או שטר לעניין הנחיות אלה משמעו מעה או שטר כסף שהיה או שהוא הילך חוקי בישראל.
- (ג) צילום מעה או שטר לעניין הנחיות אלה משמעו רפרודוקציה של מעה או שטר או חיקוי שלו בצילום, בהדפסה או בכל דרך אחרת.
- (ד) תואם מעה או שטר כסף לעניין הנחיות אלה משמעם פריט הדומה בעיצובו, באופן כללי, למעה או לשטר כסף - למשל בהצגת דמות באופן דומה למקובל בשטר כסף או בציון שווי כספי כגון "10 שקלים חדשים".
- (ה) נוסף על האמור לעיל ולהלן, אין לעשות כל מעשה שעלול לגרום לביזוי מעה או שטר - באמצעות צילום מעה או שטר או בכל דרך אחרת.

2. הנחיות

- (א) הפצת תצלום של מעה או שטר כקופון, תלוש הנחה וכיו"ב - אסורה.
- (ב) מותר להפיץ קופון, תלוש הנחה וכיו"ב שהוא תואם מעה או שטר כסף, בתנאי שמידות הקופון או התלוש גדולות או קטנות ממידות המעה או שטר הכסף ב-30% לפחות.
- (ג) מותר להשתמש בתצלום של מעה או שטר כחלק מעיצוב או כחלק מפרסומת, ובלבד שמתקיימים כל התנאים הבאים:
- 1) מידות התצלום של המעה או השטר יהיו גדולות או קטנות ב-30% לפחות ממידות מעה או שטר כסף אמיתי.
- 2) אין לצלם או להדפיס מעה או שטר משני צדדיו של תצלום אחד.
- 3) אין לשנות אלמנטים בעיצוב מעה או שטר, ואין להוסיף לתצלום אלמנטים, למעט טקסט למטרות פרסומת.
- 4) צילום של מעה או שטר יכול להיות בשחור-לבן או בצבעים, אולם בתצלום צבעוני על הצבעים להיות זהים לצבעי המעה או השטר האמיתי.
- (ד) מותר להציג תצלום של מעה או שטר בקטלוג, ספר, עבודת מחקר וכד', בתנאי שיצוין בהם שזכויות היוצרים שמורות לבנק ישראל, ותוך קיום כל התנאים המפורטים בסעיף 2 (ג), (בשינוי אחד - בסעיף ג' 3 יש להשמיט את המילים "למעט טקסט למטרות פרסומת").

המידע מופיע גם באתר האינטרנט של בנק ישראל בכתובת www.boi.org.il/he/currency

תיבה 4: כללי בנק ישראל לגבי מטבע פגום

דברי הסבר לכללים:

סעיף 45 (ו) לחוק בנק ישראל, התש"ע-2010, הסמיך את הנגיד לקבוע "הוראות בדבר הוצאתו מן המחזור של מטבע שנפגם אגב שימוש או שנשמד, ובדבר החלפתו של מטבע כאמור לפי תנאים שיקבע בכללים; כללים בעניין עמלה שיגבה הבנק בשל ההחלפה ייקבעו באישור ועדת הכספים של הכנסת".

לפיכך, ביולי 2010 נכנסו לתוקף הוראות חדשות - כללי בנק ישראל (הוצאה מן המחזור או החלפה של מטבע שנפגם אגב שימוש או שנשמד) התש"ע-2010; הן החליפו את תקנות בנק ישראל (החלפת מטבע שנפגם אגב שימוש או שנשמד) התשט"ו-1955, אשר נקבעו בהתאם לסעיף 34 לחוק בנק ישראל התשי"ד-1954.

הכללים החדשים הותאמו לימים אלו, ובסכומים המגיעים עד 1,500 ש"ח הם מאפשרים להמציא מטבע פגום ומטבע שנשמד באמצעות הדואר, ולהעביר את הזיכוי בגינו ישירות לחשבון הלקוח. כמו כן הכללים מחדדים נושאים שהבנק נתקל בהם במרוצת השנים ואשר דרשו הסדרה בחקיקת המשנה, למשל הגדרת המונח "אגב שימוש", התאמת טופס הבקשה להחלפת מטבע ומתן אפשרות להחליף מטבע שנשמד בתאונה גם על פי ראיות בלבד ולא רק על פי שרידי מטבע.

הכללים אינם קובעים עמלה בגין ההחלפה של מטבע שנפגם אגב שימוש או שנשמד.

ניתן להחליף מטבע פגום, ללא עמלה, בקופות בנק ישראל בירושלים, ברח' קפלן 2, בימים א'-ה' בשעות 08:00-13:00, או לשלוח אותו בדואר רשום לבנק ישראל, מחלקת המטבע, מדור הקופות, ת"ד 780, ירושלים 91007.

לברורים בעניין החלפת מטבע פגום ניתן לפנות למדור הקופות במחלקת המטבע, בטלפון 02-6552847.

כללי בנק ישראל (הוצאה מן המחזור או החלפה של מטבע שנפגם אגב שימוש או שנשמד) התש"ע-2010

בתוקף סמכותו לפי סעיף 45(ו) לחוק בנק ישראל, התש"ע-2010' (להלן - החוק), הנגיד קבע כללים אלה:

1. בכללים אלה "אגב שימוש" - שלא מפעולה מכוונת או מתוך רשלנות חמורה.
2. מטבע שנפגם אגב שימוש והוא שלם בגודלו, יחליפנו הבנק בהילך חוקי שווה ערך.
3. מטבע שנפגם אגב שימוש והומצא לבנק למעלה מחציו, בחתיכה אחת או במספר חתיכות, יחליפנו הבנק בהילך חוקי שווה ערך, ובלבד שהוכח להנחת דעתו של הבנק, שהחתיכות שהומצאו הן חלקים מאותו מטבע.
4. (א) מטבע שנפגם אגב שימוש והומצא לבנק חציו, בחתיכה אחת או במספר חתיכות, יחליפנו הבנק בהילך חוקי שווה ערך, בתום שנה מיום שהומצא לו המטבע, ובלבד שהתקיימו שני אלה:

- (1) הוכח להנחת דעתו של הבנק, שהחתיכות שהומצאו הן חלקים מאותו מטבע;
- (2) חציו השני של המטבע לא הומצא לבנק בתוך השנה האמורה.
- (ב) לא יחליף הבנק חצי מטבע שהומצא לו לאחר שהחליפו כאמור בסעיף קטן (א); הבנק רשאי לתפוס חצי מטבע כאמור ולהוציאו מן המחזור.
5. (א) מטבע שנפגם אגב שימוש והומצא לבנק פחות מחציו, רשאי הבנק לתפוס ולהוציאו מן המחזור.
- (ב) מטבע שנפגם אגב שימוש, הומצא לבנק חציו לפחות, והודיע הבנק למבקש כי לא יחליפו, רשאי הבנק לתפוס ולהוציאו מן המחזור לאחר תשעים ימים ממועד ההודעה, אלא אם כן פנה המבקש בתקופה האמורה לבנק בכתב וביקש לקבל את המטבע בחזרה לחזקתו.
- (ג) התקבלה פנייה כאמור בסעיף קטן (ב), ישלח הבנק את המטבע בדואר רשום למענו של המבקש; אישור הדואר בדבר קבלת דבר דואר למשלוח בדואר רשום יהיה ראיה מוכרעת למשלוח כאמור.
6. הבנק רשאי להחליף מטבע שנשמד בהילך חוקי שווה ערך, ובלבד שהוכח להנחת דעתו, כי התקיימו שני אלה:
- (א) המטבע נשמד בתאונה;
- (ב) הומצאו לבנק שרידי המטבע, והבנק שוכנע שיתרת המטבע נשמדה כליל, או שהומצאו לבנק ראיות אחרות שלפיהן הוא שוכנע כי המטבע נשמד כליל.
7. (א) המבקש להחליף מטבע פגום או מטבע שנשמד יפעל באחת משתי דרכים אלה:
- (1) יגיש בקופת הבנק בירושלים בקשה לפי הטופס שבתוספת, ויצרף לה את המטבע הפגום או את שרידי המטבע שנשמד או ראיות אחרות המעידות כי המטבע נשמד כליל;
- (2) ישלח בקשה לבנק לפי המען: בנק ישראל, קופת מחלקת המטבע, ת"ד 780 ירושלים 91007, בדואר רשום, ויצרף לה את הטופס האמור בפסקה (1), את המטבע הפגום או את שרידי המטבע שנשמד, או ראיות אחרות המעידות כי המטבע נשמד כליל, וכן יציין בה את מספר חשבונו של המבקש בתאגיד בנקאי.
- (ב) בקשה שנשלחה לפי סעיף קטן (א)(2) תהיה בסכום שעד 1,500 שקלים חדשים, ועד לפתיחתה בידי הבנק ובירור תכולתה היא תהיה באחריותו של המבקש.
- (ג) הוגשה בקשה לפי סעיף קטן (א), והבנק נענה לה, יחליף הבנק את המטבע הפגום או את המטבע שנשמד בקופת הבנק, או יזכה את חשבון הבנק של המבקש בתאגיד הבנקאי לפי הפרטים שציין המבקש בבקשה, לפי שיקול דעתו.
8. תקנות בנק ישראל (החלפה או הוצאה מן המחזור של מטבע שנפגם אגב שימוש או שנשמד) התשט"ו-1955 בטלות.

תוספת

(סעיף 7(א))

טופס בקשה להחלפת מטבע שנפגם או נשמד לפי כללי בנק ישראל

לכבוד

בנק ישראל, קופת מחלקת המטבע

ת"ד 780 ירושלים 91007

בדואר רשום / במסירה ביד

1. פרטי המבקש

המבקש (שם המשפחה והשם הפרטי) _____

תעודת זהות / מספר דרכון ושם המדינה מנפיקת הדרכון _____

מען המבקש (העיר, השכונה, הרחוב, מס' הבית, מיקוד) _____

טלפון בבית / טלפון נייד / דואר אלקטרוני _____

2. פירוט המטבע

מספר המטבעות והשטרות הפגומים	הערך הנקוב	המספר/ים הסידוריים*	הסכום בש"ח
	20 ש"ח		
	50 ש"ח		
	100 ש"ח		
	200 ש"ח		
	10 אגורות		
	1/2 ש"ח		
	1 ש"ח		
	2 ש"ח		
	5 ש"ח		
	10 ש"ח		
סך הכול			סך הכול

* במקרה שמבוקשת החלפה של יותר משטר אחד באותו עריך יש לצרף רשימה של מספרי כל השטרות שמבוקשת החלפתם.

3. הנסיבות שבהן המטבע נפגם אגב שימוש או נשמד, ומה אירע לחלקי מטבע אחרים שלא הומצאו יחד עם הבקשה (נא לתת פרטים מלאים):

4. פרטי חשבון הבנק

במשלוח באמצעות דואר רשום או לבקשת הבנק במסירת המטבע בקופת הבנק, יש לציין גם את פרטי חשבון הבנק של מוגיש הבקשה בתאגיד בנקאי:

שם הבנק _____ שם הסניף _____ מספר הסניף _____ מספר החשבון _____

5. הצהרה

אני מצהיר שכל הפרטים בבקשה זו הם נכונים, וכן מצהיר כי אני בעל החשבון שבו מבוקש הזיכוי.

תאריך _____ חתימת המבקש _____

* את הטופס ניתן להדפיס מתוך אתר בנק ישראל

<http://www.boi.org.il/he/currency/LegislationAndRegulation>

תיבה 5: השחתת מטבע

חוק העונשין

מי שבידעין מטשטש, קורע, חותך או מקלקל בדרך אחרת שטר מטבע שהוא הילך חוקי בישראל דינו מאסר שלושה חודשים (חוק העונשין התשל"ז-1977 פרק י"ב, סעיף 466).

המטשטש צורת מטבע על ידי הטבעת שם או מילה, או מתוך מטבע במזיד, דינו מאסר שנה אחת (חוק העונשין התשל"ז-1977 פרק י"ב, סעיף 480).

מחלקת המטבע פועלת לשירוש תופעה די מקובלת בקרב עסקים, סוחרים וקופאים - **כתיבה על גבי שטרות**. מאחר שזוהי למעשה השחתת מטבע, הדבר אסור על פי חוק העונשין. כשמתגלה שטר כזה בנק ישראל מוציאו מהמחזור, והדבר מגדיל את הוצאות ההנפקה.

ו. מטבעות זיכרון

בכלל שנה, גם בשנת 2014 הנפיק בנק ישראל חמישה מטבעות זיכרון, בחמש סדרות שונות.

א. מטבע בסדרה "יום העצמאות", התשע"ד-2014: "מפעל המים הלאומי"

מטבע הזיכרון ליום העצמאות ה-66 של מדינת ישראל הוקדש למפעל המים הלאומי.

באזור שבו משאבי המים נדירים, והביקוש למים הולך וגדל, מדינת ישראל מצטיינת בניצול מיטבי של מקורות המים. בשנת 2014 ציינה מדינת ישראל יובל לייסודו של מוביל המים הארצי, העורק הראשי במפעל המים של מדינת ישראל. ראשיתו של המוביל הארצי בימת הכינרת, ואורכו כ-130 ק"מ. הוא משמש לוויסות אספקת המים בארץ, ומאפשר ניצול יעיל של מקורות המים והעברתם מהצפון הגשום אל המרכז והדרום, הדלים במים.

כחלק מהפתרון לצורכי המים הגדלים של האוכלוסייה, מדינת ישראל מתפילה מי-ים. כמות המים המותפלים בישראל עומדת כיום על כ-300 מיליון מ"ק לשנה.

בצד הנושא של המטבע נראית מפת המדינה מקו החוף המערבי מזרחה, ובה משולב תוואי המוביל הארצי מצפון לדרום. כן מופיעים חמישה צינורות העולים מן הים וחמישה עלים, לציון חמשת העשורים של מפעל המים הלאומי, המוביל הארצי וחזון "הפרחת הדרום".

בהיקף המטבע מופיע הכיתוב:

בעברית: "מפעל המים הלאומי"

באנגלית: NATIONAL WATER SYSTEM

בערבית: مشروع المياه الوطني

בצדי הערך מופיע הכיתוב:

בעברית: יום העצמאות - התשע"ד

באנגלית: INDEPENDENCE DAY - 2014

נתוני ההטבעה

מטבע בסדרה "יום העצמאות", התשע"ד-2014: "מפעל המים הלאומי"

זהב קשוט	כסף קשוט	כסף רגיל	
10 ש"ח	2 ש"ח	1 ש"ח	הערך הנקוב
0.917 זהב	0.999 כסף	0.925 כסף	הנתך
0.040 כסף	נחושת	0.075 נחושת	
0.043 נחושת			
16.96 גרם	31.1 גרם	14.4 גרם	המשקל
30 מ"מ	38.7 מ"מ	30 מ"מ	הקוטר
מחורצים	מחורצים	חלקים	השוליים

המעצב: רובן נוטלס

המבטלים וההטבעה: החברה הישראלית למדליות ומטבעות בע"מ, ישראל

כן מופיעים הרכיבים הקבועים: הערך הנקוב בעברית ובאנגלית; סמל המדינה; המילה ישראל בעברית, באנגלית ובערבית וסימן הטביעה.²

את המטבע עיצב האמן רובן נוטלס, שזכה בתחרות על עיצובו.

המטבע הונפק בחודש מאי 2014 בשתי מהדורות כסף ובמהדורת זהב אחת.

ב. מטבע בסדרה "תמונות מן התנ"ך", התשע"ד-2014: "חלום יעקב"

המטבע "חלום יעקב", בסדרה "תמונות מן התנ"ך", הוקדש לסיפור המקראי של חלום יעקב, המופיע בספר בראשית, פרק כ"ח: במסעו לכיוון צפון מזרח, מבאר שבע לחרן, שכב יעקב לישון באזור היישוב לח וחלם על "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ומלאכי אלוקים עולים ויורדים בו". בחלום התגלה ה' ליעקב והבטיח לו ולזרעו את הארץ שהוא שוכב עליה. יעקב קם בבוקר נפעם מהחלום, הצהיר שזה בית אלוהים וקרא למקום "בית אל". הוא הקים במקום מצבה מהאבן ששם למראשותיו ונדר שאם אלוהים ישמור ויגן עליו, הוא יקבע את המקום כבית האלוהים וייתן מעשר מרכושו לה'.

צד הנושא של המטבע מציג את דמותו של יעקב, ישן וחולם על סולם המוצב ארצה וראשו בשמים, ושלושה מלאכים עולים ויורדים בו.

בצדי הערך מופיע אלמנט קישוטי בצורת סולם, המסמל את הסולם שנראה ליעקב בחלומו, וכן הכיתוב:

בעברית: חלום יעקב בראשית כ"ח

באנגלית: JACOB'S DREAM GENESIS 28

בערבית: حلم يعقوب التكوين 28

כן מופיעים בצדי הערך הרכיבים הקבועים: הערך הנקוב בעברית ובאנגלית; סמל המדינה; שנת ההטבעה; המילה ישראל בעברית, באנגלית ובערבית וסימן הטביעה.

את המטבע עיצב האמן דוד הראל, שזכה בתחרות על עיצובו.

המטבע הונפק בחודש דצמבר 2014, בשתי מהדורות כסף ובשתי מהדורות זהב.

2 סימן הטביעה מציין את רמת הגימור של המטבע. מגן דוד זעיר מציין רמת גימור רגילה, ומ"ם זעירה - רמת גימור מיוחדת.

נתוני ההטבעה

מטבע בסדרה "תמונות מן התנ"ך", התשע"ד-2014: "חלום יעקב"

זהב קשוט'	זהב קשוט	כסף קשוט	כסף רגיל	
1 ש"ח	10 ש"ח	2 ש"ח	1 ש"ח	הערך הנקוב
זהב 0.999	זהב 0.917	כסף 0.999	כסף 0.925	הנתך
	נחושת 0.043	נחושת	נחושת 0.075	
	כסף 0.040			
1.244 גרם	16.96 גרם	31.1 גרם	14.40 גרם	המשקל
13.92 מ"מ	30 מ"מ	38.70 מ"מ	30 מ"מ	הקוטר
מחורצים	מחורצים	מחורצים	חלקים	השוליים

המעצב: דוד הראל

דגמי הגבס: תדהר דגן

המבבלטים וההטבעה: החברה הישראלית למדליות ומטבעות בע"מ, ישראל

1 למטבעות במהדורה זו קוטר זעיר, והדבר מחייב שינויי עיצוב קלים.

ג. מטבע בסדרה "נופי ישראל", התשע"ה-2014: "שמורת החולה".

בשנת 2012 החליט בנק ישראל להנפיק סדרה חדשה של מטבעות זיכרון - "נופי ישראל". במסגרת הסדרה יונפקו מטבעות שנושאים אתרי טבע ונוף יפים וייחודיים, המעוררים עניין רב בארץ ומחוצה לה. את המטבע השלישי בסדרה הוחלט להקדיש ל"שמורת החולה", לציון 50 שנה לשמורת הטבע הראשונה של ישראל.

שמורת החולה היא שמורת טבע בדרום עמק החולה, אשר הוקמה במהלך ייבוש הביצות ואגם החולה. מטרת הייבוש הייתה להפכם לשדות חקלאיים. אנשי מדע וחובבי טבע בישראל פעלו נמרצות כדי לשמר לפחות חלק מנופי האגם, ואכן שטח של כ-3,200 דונם הוקדש לשמורת הטבע.

בשנת 1964 הוכרזה רשמית שמורת החולה כשמורת הטבע הראשונה בישראל. שלא כשמורות טבע אחרות, היא איננה משמרת את המצב הטבעי שהיה במקום בעת הקמתה, אלא נוצרה באמצעות סוללות עפר לסכירת המים ויצירת אגם מלאכותי.

עשרות אלפי עופות - ביניהן עגורים, חסידות, שקנאים, קורמורנים ומיני אנפות - שוהים בשמורה ונהנים מהאגם, מהביצות ומשפע המזון. השמורה משמשת גם בית גידול לצמחי מים נדירים, כאירוס ענף, גומא הפפירוס ונימפאה לבנה.

בצד הנושא של המטבע נראה עגור הניצב בתוך מקור מים, לצד צמחייה אופיינית לשמורת החולה. ברקע נוף הררי ושלוש ציפורים נודדות במעופן.

בהיקף המטבע מופיע הכיתוב:

בעברית: "שמורת החולה"

באנגלית: HULA NATURE RESERVE

בערבית: محمية الحولة

בצד הערך של המטבע נראה צמח אופייני לשמורה.

כן מופיעים הרכיבים הקבועים: הערך הנקוב בעברית ובאנגלית, סמל המדינה, שנת ההטבעה, המילה ישראל בעברית, ערבית ואנגלית; וסימן הטביעה.

את המטבע עיצבה האמנית טובית אוריאל, שזכתה בתחרות על עיצובו.

המטבע הונפק בחודש דצמבר 2014, בשתי מהדורות כסף ובמהדורת זהב אחת.

נתוני ההטבעה

מטבע בסדרה "נופי ישראל", התשע"ה-2014: "שמורת החולה"

זהב קשוט	כסף קשוט	כסף רגיל	
10 ש"ח	2 ש"ח	1 ש"ח	הערך הנקוב
זהב 0.917	כסף 0.999	כסף 0.925	הנתך
כסף 0.040	נחושת	נחושת 0.075	
נחושת 0.043			
16.96 גרם	31.1 גרם	14.4 גרם	המשקל
30 מ"מ	38.7 מ"מ	30 מ"מ	הקוטר
מחורצים	מחורצים	חלקים	השוליים

המעצבת: טובית אוריאל

המבלטים וההטבעה: החברה הישראלית למדליות ומטבעות בע"מ, ישראל

ד. מטבע בסדרה "אתרי מורשת", התשע"ד-2014: "תל חצור"

בזכות חשיבותו כאתר מקראי הוכר תל חצור על ידי ארגון אונסק"ו, בשנת 2005, כאתר מורשת עולמית. תל חצור הוא התל הגדול ביותר בישראל ומהחשובים שבאתריה הארכיאולוגיים. העיר חצור מוזכרת בתנ"ך במספר הקשרים בספרים יהושע, שופטים ומלכים א' ו-ב'. במהלך חפירות ארכיאולוגיות נחשפו תפארתה של העיר הכנענית על ארמונותיה ומקדשיה הרבים ועושר הממצאים מחיי היומיום.

בצד הנושא של המטבע מופיע פסל אריה על רקע שער המצודה המלכותית.

כן מופיע הכיתוב:

בעברית: תל חצור

באנגלית: TEL HAZOR

בערבית: تل حاصور

בצד הערך של המטבע מופיע פרט עיצובי בצורת מזבח.

כן מופיעים בצדי הערך הרכיבים הקבועים: הערך הנקוב בעברית ובאנגלית; סמל המדינה; שנת ההטבעה; המילה ישראל בעברית, בערבית ובאנגלית; וסימן הטביעה.

את המטבע עיצבו האמנים איתן הנדל (צד הנושא) וגדעון שגיא (צד הערך), שזכו בתחרות על עיצובו.

המטבע הונפק בחודש מאי 2014, בשתי מהדורות כסף ובמהדורת זהב אחת.

נתוני ההטבעה
 מטבע בסדרה "אתרי מורשת", התשע"ד-2014: "תל חצור"

זהב קשוט	כסף קשוט	כסף רגיל	
10 ש"ח	2 ש"ח	1 ש"ח	הערך הנקוב
0.917 זהב	0.999 כסף	0.925 כסף	הנתך
0.040 כסף	נחושת	0.075 נחושת	
0.043 נחושת			
16.96 גרם	31.1 גרם	14.4 גרם	המשקל
30 מ"מ	38.7 מ"מ	30 מ"מ	הקוטר
מחורצים	מחורצים	חלקים	השוליים

המעצב: איתן הנדל וגדעון שגיא
 דגמי הגבס: תדהר דגן
 המבלטים וההטבעה: מטבעות נורבגיה

ה. מטבע בסדרה "בוליון - ירושלים של זהב", התשע"ד-2014: "בית כנסת החורבה"

המטבע החמישי בסדרת המטבעות "בוליון - ירושלים של זהב" הוקדש לבית כנסת החורבה. ערכו הנקוב 20 ש"ח, והרכבו - 1 אונקיה (31.1035 גרם) זהב טהור (9999).

מהו מטבע בוליון?

מטבע בוליון מכיל מתכת יקרה - כסף, זהב או פלטינה - במשקל ידוע. (משקל זה מוטבע על פני המטבע.) מחיר המטבע לציבור כולל בדרך כלל פרמיה נמוכה יחסית לזו הנהוגה במטבעות הזיכרון הרגילים.

בנק ישראל החל להנפיק מטבעות בוליון, בשנת 2010. הנפקת המטבעות מצרפת את מדינת ישראל לחברתן של מדינות בולטות - ביניהן ארה"ב, קנדה, בריטניה, אוסטרליה, דרום אפריקה, אוסטרליה וסין - המנפיקות מטבעות בוליון חדשים בכל שנה. חלק מהמדינות משנות רק את שנת ההנפקה; אחרות משנות את עיצובו של אחד מצדי המטבע בלי לשנות את נושא הסדרה שלו.

צד הנושא קבוע אפוא לאורך הסדרה כולה - שואג שמקורו בחותם עברי קדום שנמצא במגידו.

כן מופיעים בצד הנושא: סמל המדינה; והמילה ישראל בעברית, באנגלית ובערבית.

בצד הערך ניתן ביטוי לנושא הסדרה - "ירושלים של זהב" - ועיצובו משתנה ממטבע למטבע.

בצד הערך של המטבע החמישי בסדרה נראה מבנה בית הכנסת החורבה, השוכן בלבו של הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים.

מיום חניכתו הפך בית כנסת "החורבה" לבית הכנסת הגדול, המפואר והחשוב בארץ ישראל ולמרכז החיים ברובע היהודי. בהיכל זה הוכתרו רבניה האשכנזים של ירושלים וארץ ישראל; בבית כנסת "החורבה", בתפילה חגיגית, הופקד דגל הגדודים העבריים שנלחמו במלחמת העולם השנייה, וממנו יצאה הצעקה להצלת יהודי אירופה.

במלחמת השחרור, לאחר נפילת הרובע היהודי, הופצץ בית הכנסת ע"י הירדנים, ובכך נחרב בשנית. אחרי מלחמת ששת הימים הוא שוחזר כמתחם ארכיאולוגי.

קשת הקיר הצפוני שוקמה והפכה לאחד מסמליה של ההתיישבות החדשה ברובע היהודי.

ממשלת ישראל החליטה לבנות מחדש את בית הכנסת. הבנייה המפוארת הושלמה בשנת 2010.

כן מופיעים בצד הערך הכיתוב והרכיבים הקבועים: הכיתוב "ירושלים" בעברית, אנגלית וערבית; הכיתוב "1 אונקייה זהב טהור 9999". בעברית ובאנגלית; הערך הנקוב בעברית ובאנגלית; שנת ההטבעה; וסימן הטביעה.

את המטבע עיצבו האמנים מאיר אשל (צד הנושא) ויעקב אנידי (צד הערך).

המטבע הונפק בחודש יוני 2014, במהדורת זהב אחת.

נתוני ההטבעה

מטבע בסדרה "בוליון - ירושלים של זהב", התשע"ד-2014: "בית כנסת החורבה"

זהב רגיל	
הערך הנקוב	20 ש"ח
הנתך	9999. זהב
המשקל	31.1035 גרם
הקוטר	32 מ"מ
השוליים	חלקים

המעצבים: מאיר אשל ויעקב אנידי

דגמי הגבס: תדהר דגן

המבלטים וההטבעה: המטבעה המלכותית של הולנד

ז. הוועדה לתכנון שטרי כסף, מעות ומטבעות זיכרון

1. הרכב הוועדה

הוועדה מייעצת לנגיד בכל הקשור לבחירת הנושאים, המוטיבים והעיצוב של שטרי הכסף, המעות ומטבעות הזיכרון, וחבריה מתמנים בידי הנגיד. עם חבריה נמנים מומחים בתחומי המשפט, הארכיאולוגיה, הנומיסמטיקה, האמנות, החינוך, המקרא ועוד, וכן עיתונאים, אדריכלים ומעצבים. יו"ר החברה הישראלית למדליות ולמטבעות בע"מ, ועמו נציגים נוספים מטעם החברה, משתתפים בישיבות הוועדה כמשקיפים.

החברים שכיהנו בוועדה בשנת 2014 הם:

השופט בדימוס יעקב טירקל, יו"ר

ד"ר חיים גיטלר - סיים כהונתו בדצמבר 2014

מר דב גניחובסקי

מר גדעון לרמן

ד"ר עדינה מריל-מאייר

מר דוד קרויאנקר

פרופ' דוד רוזנטל

גב' שרי רז-בירון

גב' גילה שקין

לצד הוועדה לתכנון שטרי כסף, מעות ומטבעות זיכרון פועלת ועדת משנה מקרב חברי המליאה. ועדה זו מסייעת למחלקת המטבע להנחות את האמנים, בכפיפות להחלטותיה של ועדת המליאה, בעניין העיצוב הסופי של המטבעות והשטרות. חבריה הם מר גדעון לרמן, ד"ר חיים גיטלר וגב' גילה שקין.

2. פעילות הוועדה בשנת 2014

בתפקידה כוועדת שיפוט להצעות האמנים בחרה הוועדה בהצעות הזוכות בארבע תחרויות:

- תחרות למטבע "חלום יעקב", בסדרת "תמונות מן התנ"ך".

- תחרות למטבע "שמורת החולה" בסדרת "נופי ישראל".

- תחרות למטבע "דרך הבשמים - עבדת" בסדרת "אתרי מורשת עולמית".

- תחרות למטבע "אנרגייה סולרית בישראל", בסדרת "יום העצמאות", לציון 67 שנה למדינת ישראל.

נספח: לוחות סטטיסטיים

לוח נ-1: מחזור המטבע ומדד המחירים לצרכן, 1990 עד 2014

השינויים במשך התקופה (אחוזים)			היתרות בסוף התקופה (מיליוני ש"ח, נומינלי)		
מחזור המטבע		מדד המחירים לצרכן	סך השטרות במחזור	מחזור המטבע	השנה
נומינלי	ריאלי				
23.6	5.1	17.6	3,109	3,280	1990
15.4	-2.3	18.0	3,595	3,784	1991
26.7	15.8	9.4	4,575	4,793	1992
17.9	6.0	11.2	5,402	5,651	1993
14.2	-0.2	14.5	6,167	6,453	1994
22.7	13.5	8.1	7,489	7,915	1995
16.5	5.3	10.6	8,722	9,220	1996
12.5	5.1	7.0	9,809	10,370	1997
15.1	6.0	8.6	11,300	11,935	1998
30.7	29.0	1.3	14,905	15,605	1999
-6.1	-6.1	0.0	13,911	14,659	2000
15.0	13.4	1.4	16,045	16,858	2001
6.8	0.3	6.5	17,160	18,009	2002
6.3	8.3	-1.9	18,240	19,137	2003
8.6	7.3	1.2	19,817	20,783	2004
17.5	14.7	2.4	23,371	24,415	2005
4.6	4.7	-0.1	24,409	25,544	2006
13.4	9.7	3.4	27,752	28,971	2007
18.6	14.3	3.8	33,070	34,365	2008
20.7	16.2	3.9	40,112	41,495	2009
8.00	5.2	2.7	43,365	44,833	2010*
9.30	6.9	2.2	47,417	48,981	2011
11.80	10.0	1.6	53,112	54,773	2012
5.00	3.2	1.8	55,732	57,536	2013
9.83	10.1	-0.2	61,272	63,194	2014

* ב-31/12/2010 נגרעו מהמחזור השטרות מסדרה א' והמעות של 5 אגורות. החל מ-2010 שטרות ומעות אלה אינם כלולים בנתוני המחזור לסוף השנה. דברים אלה חלים הן על לוח זה והן על הלוחות הבאים.
 המקור: מחלקת המטבע. מדד המחירים לצרכן - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

לוח נ'2: אמצעי התשלום במשק, 1990 עד 2014'

השנה	M1	המזומנים בידי הציבור	החלק שהמזומנים שבידי הציבור מהווים ב-M1 (אחוזים)
1990	6,377	2,760	43
1991	7,292	3,231	44
1992	9,848	4,022	41
1993	12,520	4,800	38
1994	12,373	5,408	44
1995	14,425	6,645	46
1996	16,255	7,754	48
1997	18,497	8,649	47
1998	20,629	10,007	49
1999	23,600	11,048	47
2000	25,443	12,077	47
2001	29,488	14,439	49
2002	31,015	15,553	50
2003	33,373	16,511	49
2004	39,861	17,999	45
2005	48,589	20,865	43
2006	52,587	21,422	41
2007	61,875	24,587	40
2008	72,608	29,919	41
2009	110,502	35,782	32
2010	115,319	38,521	33
2011	116,964	42,987	37
2012	126,970	48,837	38
2013	146,393	50,801	35
2014	198,765	56,818	29

¹ סופי שנים
המקור: בנק ישראל.

לוח נ-3: השטרות במחזור המטבע לפי עריכים, 1990 עד 2014

השנה	סך הכול	200 ש"ח	100 ש"ח	50 ש"ח	20 ש"ח
מספר השטרות (מיליוני שטרות, סופי שנים)					
1990	54.0		12.2	31.0	10.9
1991	60.4		15.2	34.8	10.3
1992	69.3	3.7	15.2	38.7	11.7
1993	79.2	5.8	16.2	44.1	13.0
1994	88.5	7.7	17.2	48.9	14.7
1995	105.1	10.8	21.1	56.4	16.8
1996	112.1	13.1	32.4	49.6	17.0
1997	118.1	14.7	42.9	44.2	16.3
1998	132.3	16.9	53.3	44.0	18.0
1999	171.8	21.2	76.0	51.6	23.0
2000	157.7	18.9	76.0	41.6	21.2
2001	173.7	24.2	86.0	42.6	20.9
2002	181.0	27.4	91.8	41.1	20.7
2003	189.5	30.2	96.2	42.9	20.2
2004	203.6	33.4	104.8	43.6	21.8
2005	235.5	40.2	124.6	47.8	22.9
2006	241.3	44.4	127.0	46.4	23.5
2007	262.4	58.7	131.0	47.4	25.3
2008	297.2	80.7	140.0	46.0	30.6
2009	344.2	107.4	154.3	50.7	31.9
2010	357.1	128.9	144.9	47.9	35.4
2011	372.6	151.8	140.9	45.8	34.1
2012	408.0	176.5	145.7	51.1	34.7
2013	422.6	189.0	146.5	51.3	35.8
2014	455.1	213.3	151.7	54.5	35.6
ערך השטרות (מיליוני ש"ח, סופי שנים)					
1990	2,985		1,218	1,550	217
1991	3,466		1,519	1,740	207
1992	4,437	749	1,519	1,935	233
1993	5,257	1,166	1,624	2,207	260
1994	6,002	1,547	1,715	2,445	294
1995	7,419	2,151	2,111	2,822	335
1996	8,681	2,621	3,238	2,482	340
1997	9,774	2,948	4,291	2,209	325
1998	11,262	3,371	5,330	2,201	360
1999	14,874	4,231	7,601	2,581	460
2000	13,880	3,778	7,599	2,079	424
2001	15,986	4,835	8,604	2,128	419
2002	17,129	5,484	9,176	2,054	415
2003	18,209	6,040	9,620	2,145	404
2004	19,777	6,680	10,480	2,181	436
2005	23,348	8,040	12,460	2,390	458
2006	24,374	8,883	12,700	2,320	471
2007	27,723	11,748	13,100	2,370	505
2008	33,040	16,132	13,998	2,298	612
2009	40,082	21,485	15,425	2,535	637
2010	43,365	25,773	14,486	2,397	709
2011	47,417	30,356	14,090	2,288	683
2012	53,112	35,291	14,571	2,556	693
2013	55,732	37,798	14,652	2,567	716
2014	61,272	42,663	15,174	2,723	712

המקור: מחלקת המטבע. זה המקור גם ללוחות שבהמשך.

לוח נ-4: התפלגות המחזור לפי עריכים, 1990 עד 2014

השנה	מעות	200 ש"ח	100 ש"ח	50 ש"ח	20 ש"ח
התפלגות מספר השטרות (סופי שנים, אחוזים)					
1990			22.5	57.4	20.1
1991			25.1	57.6	17.1
1992	5.4		21.9	55.8	16.8
1993	7.4		20.5	55.7	16.4
1994	8.7		19.4	55.3	16.6
1995	10.2		20.1	53.7	15.9
1996	11.7		28.9	44.3	15.2
1997	12.5		36.3	37.4	13.8
1998	12.7		40.3	33.3	13.6
1999	12.3		44.2	30.0	13.4
2000	12.0		48.2	26.4	13.4
2001	13.9		49.5	24.5	12.1
2002	15.2		50.7	22.7	11.5
2003	15.9		50.8	22.6	10.7
2004	16.4		51.5	21.4	10.7
2005	17.1		52.9	20.3	9.7
2006	18.4		52.6	19.2	9.7
2007	22.4		49.9	18.1	9.6
2008	27.1		47.1	15.5	10.3
2009	31.2		44.8	14.7	9.3
2010	36.1		40.6	13.4	9.9
2011	40.7		37.8	12.3	9.2
2012	43.3		35.7	12.5	8.5
2013	44.7		34.7	12.1	8.5
2014	46.9		33.3	12.0	7.8
התפלגות ערך המחזור (אחוזים)					
1990	4.9		38.8	49.4	6.6
1991	4.9		41.7	47.8	5.7
1992	4.5	14.1	32.7	41.7	5.0
1993	4.4	21.2	29.5	40.1	4.7
1994	4.4	24.6	27.3	38.9	4.7
1995	5.4	27.4	26.9	36.0	4.3
1996	5.4	28.6	35.3	27.0	3.7
1997	5.4	28.5	41.5	21.4	3.1
1998	5.3	28.3	44.8	18.5	3.0
1999	4.4	27.2	48.9	16.6	3.0
2000	5.1	25.8	52.0	14.2	2.9
2001	4.8	28.8	51.2	12.7	2.5
2002	4.7	30.5	51.1	11.4	2.3
2003	4.7	31.6	50.4	11.2	2.1
2004	4.6	32.2	50.5	10.5	2.1
2005	4.3	32.9	51.1	9.8	1.9
2006	4.4	34.9	49.8	9.1	1.8
2007	4.2	40.6	45.3	8.2	1.7
2008	3.7	47.0	40.8	6.7	1.8
2009	3.3	51.8	37.2	6.1	1.5
2010	3.3	57.5	32.3	5.3	1.6
2011	3.2	62.0	28.8	4.7	1.4
2012	3.0	64.4	26.6	4.7	1.3
2013	3.1	65.7	25.5	4.5	1.2
2014	3.0	67.5	24.0	4.3	1.1

לוח נ-5: הבלאי וצריכת השטרות במחזור לפי עריכים, 1990 עד 2014¹

השנה	סך הכול	200 ש"ח	100 ש"ח	50 ש"ח	20 ש"ח
הצריכה (מיליוני שטרות)					
1990	27.9		5.2	13.0	9.8
1991	27.2		5.9	12.5	8.8
1992	34.0	3.8	3.0	15.1	12.1
1993	35.4	2.2	3.7	18.1	11.4
1994	42.8	2.3	4.7	23.6	12.1
1995	53.6	3.8	8.1	25.2	16.5
1996	45.5	3.7	16.0	9.9	15.8
1997	36.8	3.0	16.3	6.4	11.0
1998	53.7	3.8	20.4	12.5	16.9
1999	61.5	6.3	24.8	23.9	6.5
2000	49.2	9.3	13.6	13.3	13.0
2001	60.8	6.5	24.2	17.1	13.0
2002	57.9	4.1	24.0	17.1	12.7
2003	63.8	3.9	25.5	23.0	11.4
2004	76.9	5.5	33.2	23.3	14.9
2005	89.5	9.6	42.9	23.2	13.9
2006	94.6	11.7	44.0	24.2	14.7
2007	102.2	24.2	43.1	21.2	13.7
2008	120.6	32.7	40.6	22.6	24.7
2009	98.8	34.6	33.5	25.4	5.3
2010	101.1	34.8	25.3	30.7	10.3
2011	89.9	36.8	26.5	21.8	4.8
2012	116.9	38.8	36.9	30.3	10.9
2013	51.1	20.7	12.3	10.9	7.2
2014	94.9	30.1	16.5	38.1	10.3
הבלאי (מיליוני שטרות)					
1990	36.3		2.6	7.3	9.4
1991	30.1		2.9	8.2	9.0
1992	38.9	0.0	3.1	11.5	10.9
1993	32.4	1.0	2.8	13.1	10.0
1994	42.1	5.0	4.0	19.5	11.2
1995	37.2	0.9	4.2	17.7	14.4
1996	38.6	1.4	4.8	16.7	15.7
1997	30.9	1.4	5.8	11.9	11.8
1998	39.6	1.7	10.0	12.7	15.2
1999	22.0	2.0	2.2	16.3	1.5
2000	27.8	0.3	7.4	6.3	13.8
2001	42.7	0.7	13.7	15.5	12.8
2002	50.5	0.6	18.3	18.5	13.1
2003	55.5	1.1	21	21.2	12.2
2004	62.6	2.2	24.6	22.5	13.3
2005	57.7	2.8	23.0	19.0	12.8
2006	88.5	7.4	41.5	25.6	14.0
2007	81.1	9.9	39.1	20.2	11.9
2008	85.7	10.8	31.6	24.0	19.4
2009	51.7	7.8	19.2	20.7	4.0
2010	84.4	13.2	34.2	32.1	4.9
2011	75.0	14.3	30.9	23.8	6.0
2012	81.5	14.1	32.1	25.0	10.3
2013	36.5	8.2	11.5	10.7	6.1
2014	62.5	5.7	11.3	35.0	10.5

¹ נתוני הצריכה והבלאי כוללים שטרות מסדרה א' עד לשנת 2010 כולל.

לוח נ-6: המעות במחזור לפי עריכים, 1990 עד 2014

(סופי שנים, מיליוני מעות)

השנה	סך הכול	10 ש"ח	5 ש"ח	2 ש"ח	1 ש"ח	1/2 ש"ח	10 אג'	5 אג'
1990	354.0		9.7		75.0	27.7	164.4	77.2
1991	398.0		12.0		86.0	30.0	185.0	85.0
1992	456.5		14.0		99.0	36.7	211.0	95.8
1993	533.3		15.9		115.1	37.1	260.8	104.4
1994	588.4		18.6		134.5	43.7	278.2	113.4
1995	668.5	10.9	20.5		148.1	51.5	316.8	120.7
1996	745.6	14.9	22.7		163.6	53.6	361.4	129.4
1997	817.9	17.4	25.6		178.7	61.7	396.4	138.1
1998	898.4	20.2	29.0		196.2	67.9	437.6	147.5
1999	983.6	22.6	32.0		215.5	70.6	486.3	156.6
2000	1,070.5	24.2	33.9		230.6	73.7	544.4	163.6
2001	1,149.6	26.7	37.1		247.2	79.9	588.3	170.3
2002	1,194.0	27.8	38.1		261.8	85.0	604.0	177.2
2003	1,249.3	30.0	39.7		274.0	88.8	633.3	183.5
2004	1,330.3	32.9	42.4		294.7	93.9	676.6	189.9
2005	1,422.7	36.2	45.1		317.8	99.9	724.3	199.4
2006	1,523.1	39.8	49.1		343.8	106.6	775.0	208.9
2007	1,612.6	42.9	51.5	3.6	368.4	112.4	821.1	216.2
2008	1,692.7	45.2	52.9	22.7	368.6	117.3	879.8	206.2
2009	1,762.8	48.6	55.9	35.0	376.1	121.5	923.2	202.5
2010	1,659.2	52.4	60.0	40.6	391.9	129.2	985.0	
2011	1,740.5	56.6	63.7	43.9	411.4	141.4	1,023.4	
2012	1,867.4	60.4	67.2	49.8	431.9	140.6	1,117.4	
2013	1,995.7	66.9	73.0	56.8	454.5	148.4	1,196.1	
2014	2,100.5	71.7	77.8	61.1	481.5	159.0	1,249.5	

¹ המעות בעריך 5 אגורות יצאו מהמחזור בסוף 2010.

לוח נ-7: הפקדת שטרות בבנק ישראל, 1990 עד 2014'

ש"ח 20	ש"ח 50	ש"ח 100	ש"ח 200	סך הכול	סך כל ערך ההפקדות	השנה
(אלפי שטרות)				(מיליוני ש"ח)		
30,460	43,021	9,871		83,352	3,747	1990
24,320	54,667	12,245		91,232	4,444	1991
23,335	61,171	12,973	1,435	98,914	5,110	1992
25,516	69,164	12,657	3,382	110,719	5,911	1993
25,239	80,123	14,507	4,874	124,743	6,936	1994
30,917	91,434	16,473	6,356	145,180	8,109	1995
46,647	92,628	30,436	8,344	178,055	10,277	1996
33,476	78,555	47,579	10,670	170,280	11,489	1997
28,998	65,536	58,458	10,977	163,969	11,898	1998
25,018	79,918	94,910	15,869	215,715	17,161	1999
26,556	80,346	96,408	22,239	225,548	18,637	2000
23,995	66,707	90,648	12,374	193,725	15,355	2001
23,783	64,269	98,891	14,533	201,475	16,485	2002
19,967	66,857	97,509	15,785	200,118	16,650	2003
18,533	57,994	83,972	13,708	174,206	14,409	2004
18,705	49,271	80,189	12,476	160,642	13,352	2005
18,160	53,514	109,687	17,105	198,467	17,429	2006
16,291	44,249	88,554	23,455	172,549	16,085	2007
22,470	47,560	78,434	26,696	175,159	16,005	2008
11,795	37,152	57,939	27,393	134,279	13,366	2009
5,183	36,531	48,311	24,755	114,780	11,712	2010
9,293	30,319	40,122	23,762	103,496	10,466	2011
12,933	28,072	38,517	24,233	103,754	10,360	2012
19,179	29,761	46,483	33,422	128,845	13,204	2013
19,429	40,854	46,982	33,224	140,489	13,774	2014

1 נתוני ההפקדות כוללים שטרות מסדרה א' עד לשנת 2010 כולל.

לוח נ-8: הפקדת שטרות בבנק ישראל כאחוז מהמחזור, 1990 עד 2014

השנה	200 ש"ח	100 ש"ח	50 ש"ח	20 ש"ח
1990		7.9	13.1	24.0
1991		7.0	13.3	18.9
1992	5.3	7.2	13.8	17.5
1993	6.0	6.9	14.1	17.3
1994	5.9	7.2	14.2	14.8
1995	5.9	7.3	14.2	16.3
1996	5.8	9.2	14.5	20.4
1997	6.4	10.4	14.0	17.0
1998	5.8	10.1	12.6	14.3
1999	8.1	13.1	15.9	10.5
2000	11.1	11.7	16.3	10.7
2001	4.8	9.3	13.3	9.8
2002	4.5	8.8	12.6	9.5
2003	4.5	8.5	13.0	8.4
2004	3.5	6.8	11.1	7.5
2005	2.8	5.8	9.2	7.1
2006	3.4	7.1	9.3	6.7
2007	3.7	5.8	7.7	5.8
2008	3.3	4.9	8.2	6.5
2009	2.4	3.2	6.5	3.2
2010	1.7	2.6	6.0	1.3
2011	1.4	2.4	5.5	2.2
2012	1.2	2.2	4.8	3.2
2013	1.5	2.6	4.7	4.5
2014	1.4	2.6	6.3	4.4

* חושב כממוצע שנתי של אחוזי ההפקדות מתוך המחזור בסוף כל חודש.

